

ÖFSO HÅLLER KURSEN

Resultat från utvärderingsomgång 3

Diarienummer: V 2018/990

Göteborg, oktober 2018

Ansvarig utredare

Daniel Berlin: daniel.berlin@gu.se

Göteborgs universitet

Enheten för utredning och lärarutbildning

Skolgatan 2, Box 135, 405 30 Göteborg

031-786 00 00

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Om att tolka tabeller och figurer	6
Bakgrund: om försöksverksamheten vid Göteborgs universitet.....	6
Övergripande enkätresultat.....	9
Om samverkan i försöksverksamheten	11
Gemensamt ansvarstagande?.....	11
Olika grupper delaktighet i utbildningen	11
Förskolechefernas medverkan och samverkan	13
Bra samarbete i nätverken.....	14
Samverkan kring bedömning och examination	16
Förutsättningar för kvalitet.....	19
Vem utses till LLU?	19
Handledarutbildningen har stor betydelse för utbildningens kvalitet.....	19
LLU är insatta i den verksamhetsförlagda utbildningen.....	20
Förutsättningar att medverka	22
Bedömningar av utbildningens kvalitet	26
VFU-kursens innehåll och uppgifter.....	26
Vad tycker studenterna om handledningen?.....	26
Studenterna om praxisseminarierna	28
Utbildningens examinationsmoment	30
Integration av vetenskaplig grund och praktik.....	32
Försöksverksamhetens avtryck i förskolorna	34
Avslutande diskussion: iakttagelser och utmaningar	37
Utmaningar för framtiden.....	37
Vad händer när projektet upphör?	38

Sammanfattning

För att höja kvaliteten i lärarutbildningarnas verksamhetsförlagda utbildning (VFU) initierade regeringen 2013 en nationell försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor. Tanken med försöksverksamheten är bland annat att höja kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen genom särskilda krav på VFU-handledarna och en tätare samverkan mellan lärosätena och de särskilt utvalda övningsskolorna och övningsförskolorna. Vid Göteborgs universitet bedrivs försöksverksamheten inom ramen för Förskollärrarprogrammet.

Styrgruppen för försöksverksamhet med övningsförskoleområden har beslutat att kontinuerligt utvärdera den försöksverksamhet med övningsförskoleområden som bedrivs vid Göteborgs universitet. Föreliggande rapport är en sammanställning av resultaten från den tredje uppföljningsomgången. Utvärderingen bygger på enkätundersökningar till de som medverkar i försöksverksamheten, och fokus i rapporten ligger på hur studenter, LLU, VFU-kurslärare, VFU-koordinatorer och förskolechefer upplever att VFU-kurser och försöksverksamheten fungerar.

Utvärderingen visar att de flesta inblandade är nöjda med försöksverksamheten och VFU-kursernas innehåll. LLU, VFU-kurslärare och koordinatörer anser att de har bättre förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag jämfört med inom annan VFU-verksamhet. De upplever sig mer förtrogna med utbildningens mål och sin egen roll i verksamheten. Samarbetet mellan grupperna är också mycket tätare och mycket bättre inom försöksverksamheten. De främsta utmaningarna för verksamheten handlar om att nå en ökad samsyn om förskolechefernas delaktighet. I vissa områden behöver även LLU:s möjligheter att ha stor delaktighet i utbildningen utredas vidare.

Mycket talar således för att försöksverksamheten på det hela taget har förbättrat den verksamhetsförlagda utbildningen inom förskollärrarprogrammet. Situationen ser dock olika ut i de olika övningsförskoleområdena.

Inledning

Mellan 2014 och 2019 pågår en nationell försöksverksamhet med övningskolor och övningsförskolor som syftar till att höja kvaliteten i lärarutbildningarnas verksamhetsförlagda utbildning (VFU). En bärande tanke i försöksverksamheten är att skapa en tätare samverkan mellan lärosätena och de särskilt utvalda övningskolorna och övningsförskolorna. Förhoppningen är att det stärkta samarbetet tillsammans med särskilda krav på VFU-handledarna¹ ska leda till ökad kvalitet. Försöksverksamheten bedrivs vid 15 lärosäten som efter ett särskilt ansökningsförfarande utsetts av Universitets- och högskolerådet (UHR). Vid Göteborgs universitet bedrivs försöksverksamheten inom ramen för Förskolläraryrket, och går under beteckningen ÖFSO (som ska utläsas försöksverksamhet med övningsförskoleområden).

På nationell nivå utvärderas försöksverksamheten av Universitetskanslersämbetet (UKÄ). Styrgruppen för försöksverksamheten vid Göteborgs universitet har dock initierat lokala uppföljningar som syftar till att kontinuerligt stämma av hur försöksverksamheten utvecklas och vad de inblandade aktörerna anser om verksamheten. Uppföljningarna genomförs av Enheten för utredning och lärarutbildning vid universitetets gemensamma förvaltning. Uppföljningar har gjorts 2015/16, 2017 och 2018, och de har alla bidragit till fortlöpande kursutveckling samt utveckling av samarbetsmodellen för försöksverksamheten.

Föreliggande rapport, som bygger på den tredje uppföljningsomgången från våren 2018, baseras på enkätundersökningar till studenter, lokala lärarutbildare (LLU), VFU-kurslärare, VFU-koordinatorer och förskolechefer.² De studenter som medverkar är från den kull som startade förskolläraryrket höstterminen 2015 och som våren 2018 genomförde sin fjärde och sista VFU-kurs.³ Studenter och LLU fyllde i pappersenkäter i samband med de muntliga och skriftliga presentationer som hölls i mars 2018. Frånvarande LLU gavs möjlighet att fylla i enkäten via webben. För övriga kategorier genomfördes undersökningen i sin helhet som en webbenkät. När det gäller studenter, LLU, VFU-kurslärare och VFU-koordinatorer har enkäten gått till samtliga berörda som medverkat *i den aktuella kursen*. När det gäller förskolecheferna har i stort sett samtliga som ingår i försöksverksamheten fått enkäten. Tabell 1 på nästa sida redovisar populationsstorlek, svarsfrekvens, enkätformat och undersökningsperiod för de olika enkäterna.

¹ VFU-handledare är de yrkesverksamma förskollärare som handleder studenten på förskolan under VFU:n. Vid Göteborgs universitets lärar- och förskolläraryrket används termen lokal lärarutbildare (LLU). Hädanefter används termen LLU i denna rapport.

² Studenter är de som vårterminen 2018 gick sin fjärde VFU-kurs på förskolläraryrket sjätte termin. Studenterna tillhör den kull som startade förskolläraryrket höstterminen 2015. Det är samma kull som medverkat i alla tre uppföljningsomgångar. Lokala lärarutbildare (LLU) är de yrkesverksamma förskollärare som handleder studenter på förskolan under den verksamhetsförlagda utbildningen. VFU-kurslärare är de universitetsanställda lärare som medverkar i kursen. VFU-koordinatorer placerar VFU-studenter på förskolor i kommuner/stadsdelar. Förskolechefer är LLU:s närmsta chef.

³ Med undantag för de studenter som var frånvarande vid det ordinarie examinationstillfället.

TABELL 1: TEKNISKA DATA OM ENKÄTUNDERSÖKNINGARNA, 2018

Grupp	Antal personer i populationen	Antal inkomna svar	Svarsfrekvens	Enkätformat	Undersökningsperiod
Studenter*	153	136	89%	Papper	mar 2018
LLU	142	125	88%	Papper+web	mar-apr 2018
VFU-kurslärare	16	15	94%	Web	mar-apr 2018
Koordinatorer	22	20	91%	Web	mar-apr 2018
Förskolechefer**	230	118	51%	Web	jan-apr 2018

*Studenterna tillhör den kull som startade förskolläraryrket höstterminen 2015. Det är samma kull som medverkat i alla tre uppföljningsomgångar. ** I stort sett alla förskolechefer som ingår i försöksverksamheten har fått enkäten. I övriga grupper är de endast de som arbetat i den aktuella kursen som fått enkäten.

Om att tolka tabeller och figurer

Med tanke på att samtliga personer i alla undersökningsgrupper fått enkäter, och med tanke på att svarsfrekvensen är förhållandevis god, ger enkäterna en mycket bra bild av åsiktsmönstren bland de medverkande i försöksverksamheten. I rapportens figurer redovisas gruppernas åsikter med hjälp av procentsiffror. Det absoluta antalet VFU-kurslärare och VFU-koordinatorer är dock lågt, vilket gör att det är viktigt att vara uppmärksam på att enstaka personers åsikter får relativt stor vikt.

Bakgrund: om försöksverksamheten vid Göteborgs universitet

Till skillnad från de flesta andra lärosäten samverkar inte Göteborgs universitet med enskilda övningsförskolor utan har istället valt en samarbetsmodell som inbegriper tjugo övningsförskoleområden⁴ i Göteborgs stad och kommunerna i Göteborgsregionens kommunalförbund. Studenterna placeras alltså inte på särskilt utvalda övningsförskolor utan hos lokala lärarutbildare (LLU) som av förskolechef är utvalda som särskilt yrkesskickliga. Försöksverksamheten involverar alla studenter på förskolläraryrket som startat från och med höstterminen 2014.

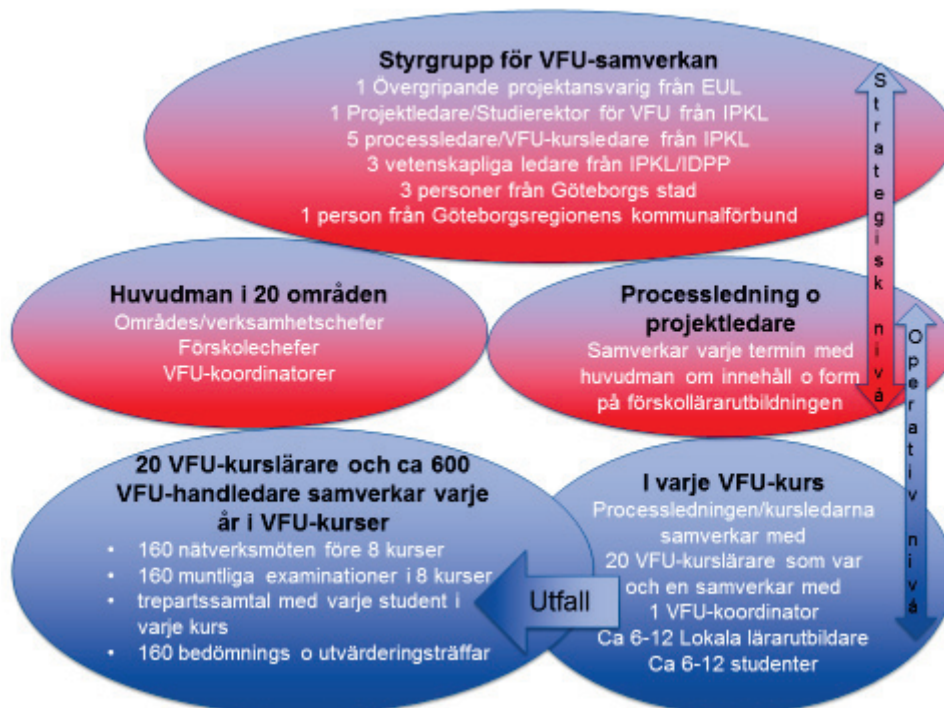
En av de bärande tankarna med försöksverksamheten såväl nationellt som lokalt i Göteborgsregionen är att utveckla och implementera innehåll, arbetsformer och organisatoriska strukturer som stärker samverkan mellan lärosäte och skolhuvudmän och på sikt höjer kvaliteten i studenternas verksamhetsförlagda utbildning. Målet är att parterna gemensamt ska utveckla förskolläraryrket verksamhetsförlagda utbildning, och att det ska finnas en jämvikt i samarbetet dem emellan.

För övergripande samordning mellan universitetet och medverkande skolhuvudmän finns en styrgrupp med representanter från Göteborgs universitet, Göteborgsregionens kom-

⁴ Försöksverksamheten med övningsförskoleområden benämns ibland i rapporten (till exempel i tabellkommentarer) som ÖFSO.

municipalförbund, Göteborgs Stad och Göta studentkår. Det operativa ansvaret för förskollärrarprogrammets VFU-kurser och försöksverksamheten med övningsförskoleområden ligger hos Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande (IPKL) vid Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Enheten för utredning och lärarutbildning (EUL) vid universitetets gemensamma förvaltning har ett övergripande projekt- och budgetansvar.

FIGUR 1: ORGANISATIONSSKISS FÖR ÖFSO

I varje övningsförskoleområde finns nätverk av LLU, VFU-kurslärare och VFU-koordinatorer som följer studenterna genom kurserna.⁵ I möjligaste mån hålls dessa nätverk intakta genom respektive students utbildning, men på grund av till exempel personalomsättning eller studenter som gör studieuppehåll är detta inte alltid möjligt. Inför varje kursstart hålls nätverksträffar där LLU, VFU-kurslärare och koordinator möts för att diskutera aktuellt kursinnehåll, lärandemål, gemensam handledning för att stötta studenterna mot lärandemålen. För att kvalitetssäkra examination och bedömning under VFU ges vid dessa träffar LLU stöd i arbetet med det underlag för bedömning av studenter som sker genom fastställda bedömningsformulär.

LLU, VFU-kurslärare och VFU-koordinator deltar också vid studenternas muntliga och skriftliga presentation i slutet av kursen. I samband med detta tillfälle hålls också en utvär-

⁵ VFU-kurslärarna är de universitetsanställda lärarna vilka samtliga är eller har varit yrkesverksamma som förskollärare, och VFU-koordinatorerna är kommun/stadsdelsanställda som sköter placeringen av VFU-studenter. Lokala lärarutbildare (LLU) är de yrkesverksamma förskollärare som handleder studenten på förskolan under VFU:n.

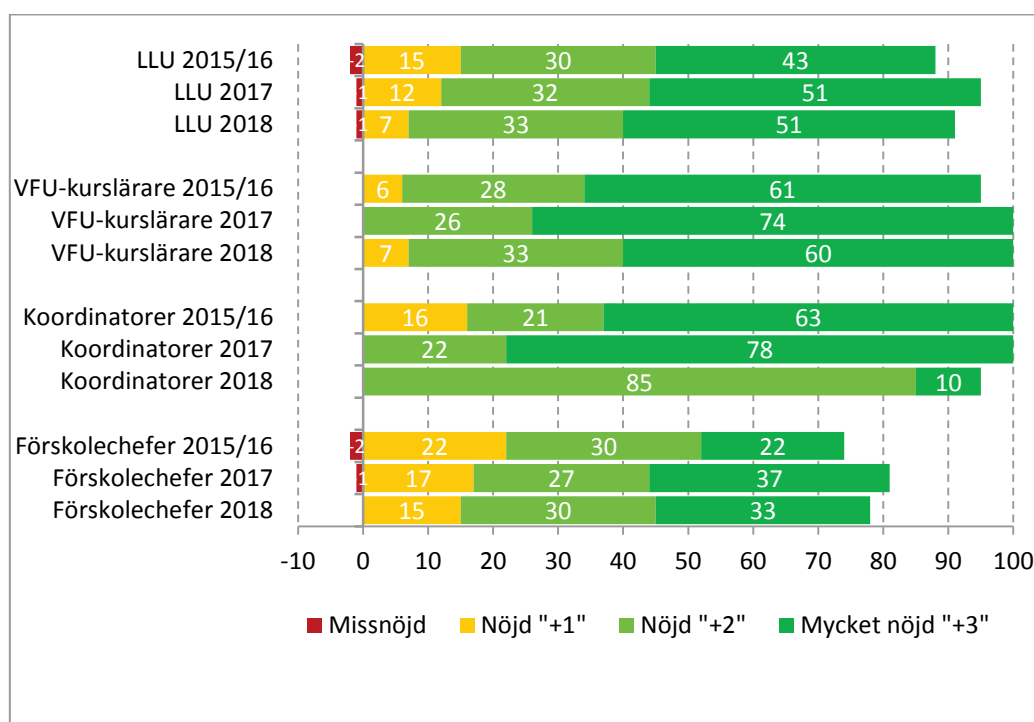
dering där LLU, VFU-koordinator och VFU-kurslärare gemensamt utvärderar kursen. Under kursen möts dessutom LLU, student och VFU-kurslärare i så kallade trepartssamtal i samband med VFU-kurslärarens VFU-besök på VFU-platsen. LLU och VFU-kurslärare har fortlöpande under kursen kontakt angående studentens prestationer under VFU.

En grupp bestående av fem operativa processledare tillika VFU-kursledare arbetar kontinuerligt med att informera och utveckla arbetet kring VFU genom att regelbundet träffa verksamhetschefer samt förskolechefer i samtliga 20 övningsförskoleområden. I processledarnas roll ingår även att informera de arbetslag som tar emot studenter om vad det innebär att ta emot en förskollärostudent i verksamheten. Denna informationsinsats görs eftersom föregående utvärderingsomgång visat att studenter i varierande grad anser sig få handledning, stöd och vägledning av andra än LLU på VFU-platsen. Informationsinsatserna sker under varierande mötesformer, men ofta i anslutning till studiedagar eller arbetsplatsträffar i övningsförskoleområdet.

Övergripande enkätresultat

Den här rapporten beskriver hur försöksverksamheten med övningsförskoleområden fungerar i de inblandades ögon. Känner de sig delaktiga? Hur fungerar samverkan? Har alla rätt förutsättningar att medverka i verksamheten och göra ett bra jobb? Har försöksverksamheten påverkat det pedagogiska arbetet ute på förskolorna? Innan vi ger oss i kast med dessa (och andra) specifika aspekter kan vi konstatera att de flesta inblandade tycker att försöksverksamheten på det hela taget fungerar bra. Som vi kommer att se längre fram i rapporten finns det saker som kan förbättras men när LLU, VFU-kurslärare, koordinatörer och förskolechefer ombeds avge ett sammanfattande omdöme är det tydligt att de är nöjda (se figur 2).

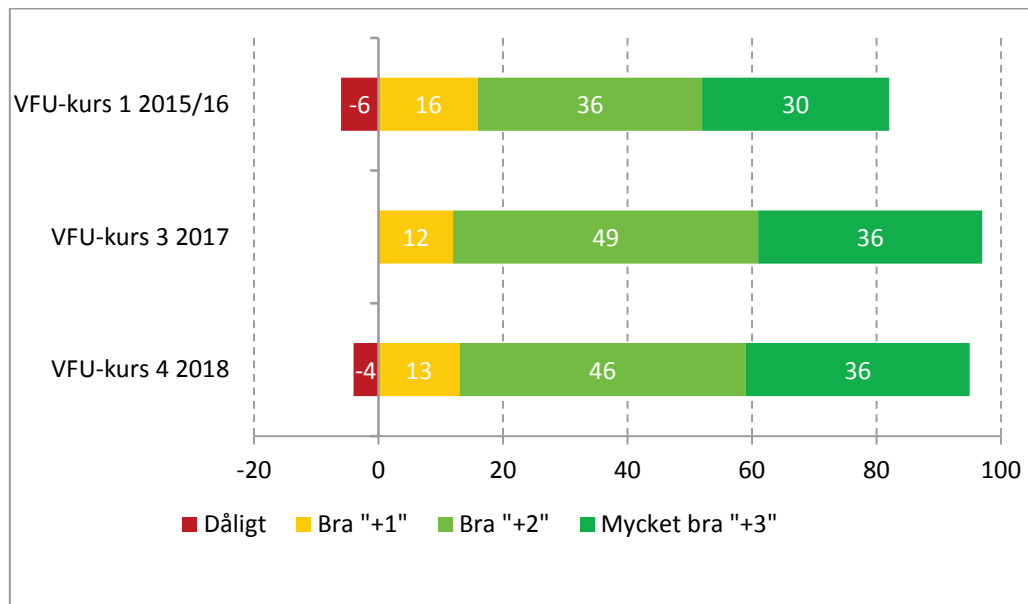
FIGUR 2: ANDEL NÖJDA MED ÖFSO I OLIKA GRUPPER 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Allt sammantaget, hur nöjd är du hittills med ÖFSO? Skalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, mycket missnöjd" över "0, varken nöjd eller missnöjd" till "+3, mycket nöjd. *Missnöjd* är en sammanslagning av alternativen "-3, Mycket missnöjd", "-2" samt "-1". Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018: LLU=151, 134 resp 114; VFU-kurslärare=18, 19 resp 15; VFU-koordinator=19, 18 resp 20; Förskolechefer=107, 84 resp 111.

Även studenterna är nöjda. De har visserligen inte bedömt försöksverksamheten som sådan, men har avgivit sammanfattande omdömen om den VFU-kurs de nyss genomgått. När studenterna bedömde sin första VFU-kurs 2015/16 gav drygt 80 procent av studenterna omdömet "bra" eller "mycket bra". I 2018 års mätning är det 95 procent som ger samma omdöme. Drygt en tredjedel (36 procent) ger kursen omdömet "mycket bra".

FIGUR 3: STUDENTERNAS OMDÖMEN OM VFU-KURSERNA 1 OCH 3 (PROCENT)

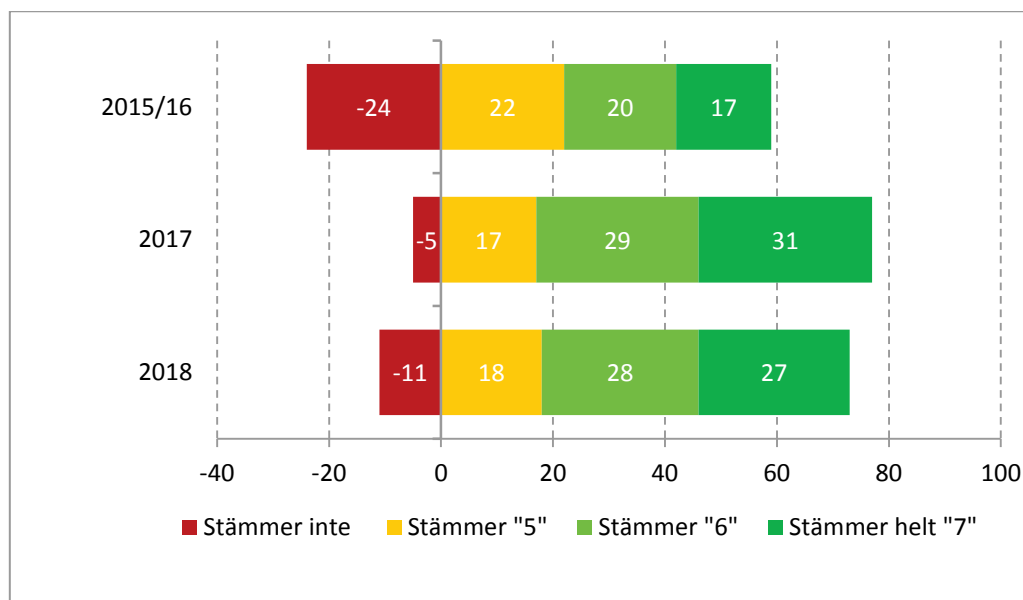
Kommentar: Frågan lyder: Vad är ditt sammanfattande omdöme om kursen? Skalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, mycket dåligt" över "0, varken bra eller dålig" till "+3, mycket bra". *Dåligt* är en sammanslagning av alternativen "-3, Mycket dåligt", "-2" samt "-1". *Varken bra eller dålig* redovisas ej men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16 = 189; 2017=153; 2018=136.

Om samverkan i försöksverksamheten

Gemensamt ansvarstagande?

Förskolecheferna har bedömt om Göteborgs universitet och skolhuvudmännen tar ett gemensamt ansvar för utvecklingen av förskolläraryrket och verksamhetsförlagda utbildning. Bedömningarna redovisas i figur 4 nedan. I den första mätningen 2015/16 ansåg knappt 60 procent av förskolecheferna att så var fallet i åtminstone viss utsträckning (de som svarat ”5”, ”6”, eller ”7”). I 2018 års mätning var motsvarande andel 74 procent. Ungefär var fjärde förskolechef (27 procent) anser ”helt och hållet” att parterna tar ett gemensamt ansvar. Samtidigt lutar var tionde förskolechef (11 procent) åt uppfattningen att den verksamhetsförlagda utbildningen i realiteten inte är ett gemensamt ansvar.

FIGUR 4: FÖRSKOLECHEFERNA OM HURUVIDA GU OCH SKOLHUVUDMÄNNEN TAR GEMENSAMT ANSVAR FÖR VFU. 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

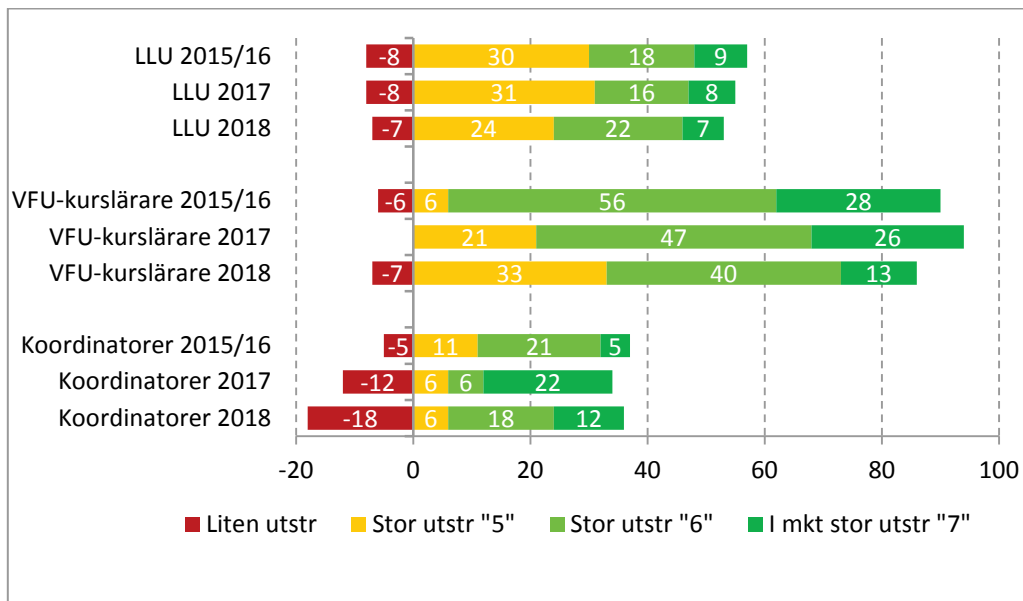

Kommentar: Frågan lyder: Hur väl stämmer följande påståenden? Göteborgs universitet och skolhuvudmännen tar ett gemensamt ansvar för den verksamhetsförlagda utbildningen. Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från ”1, Stämmer inte alls” till ”7, Stämmer helt”. *Stämmer inte* är en sammanslagning av alternativen ”Stämmer inte alls”, ”2” och ”3”. Mittenalternativet ”4” redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16=113; 2017= 84; 2018=113.

Olika grupper delaktighet i utbildningen

LLU, VFU-kurslärare och VFU-koordinatorer bedömer i enkäterna i vilken utsträckning *den egna gruppens* erfarenheter tas tillvara när det gäller utformning och utveckling av kurser inom försöksverksamheten. VFU-kurslärarna anser i störst utsträckning att dess erfarenheter tas tillvara (86 procent, 13/15), följt av LLU (53 procent), och koordinatorerna (36 procent, 6/17). För alla tre grupper gäller att andelen som anser att gruppens erfarenheter tas tillvara är ungefär lika stor i alla tre utvärderingsomgångar.

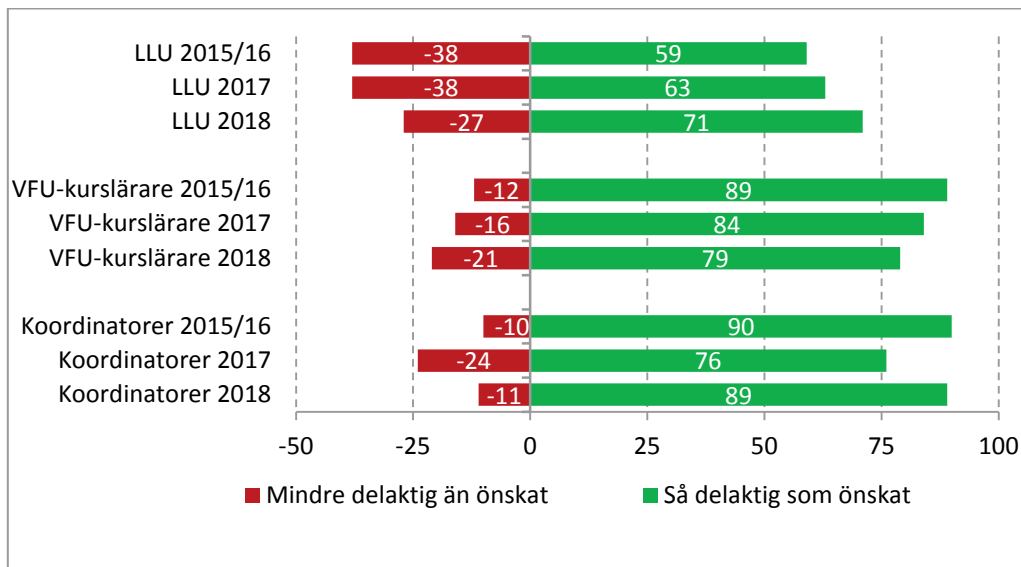
FIGUR 5: I VILKEN UTSTRÄCKNING TAS DEN EGNA GRUPPENS ERFARENHETER TILLVARA? 2015/16, 2017, 2018(PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: I vilken utsträckning anser du att (GRUPPENS) erfarenheter tas tillvara i arbetet med att utforma/utveckla VFU-kurserna inom ÖFSO? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, I mycket liten utsträckning/inte alls" över "4, Varken stor eller lite utsträckning" till "7, I mycket stor utsträckning". Liten utsträckning är en sammanslagning av alternativen "I mkt lite utsträckning/inte alls 1", "2" och "3". Alternativet "varken stor eller liten utsträckning" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018: LLU=148, 128 resp 110. VFU-kurslärare=18, 19 resp 15. VFU-koordinatorer=19, 18 resp 17.

En annan enkätfråga handlar om hur delaktig *var och en själv* är i planeringen och utformningen av VFU-kurserna. Figuren nedan visar att en tydlig majoritet i respektive grupp är så delaktiga som de önskar: 71 procent av LLU, samt 79 procent (11/14) av VFU-kurslärarna och 89 procent (17/19) av koordinatorerna. När det gäller LLU har den upplevda delaktigheten ökat något sedan den första uppföljningsomgången, men det är ändå lite mer än var fjärde LLU (27 procent) som är mindre delaktig än önskat. För VFU-kurslärarna ser delaktigheten ut att ha sjunkit något, men gruppen är liten och det är i realiteten enstaka personer som "ändrat uppfattning". Koordinatorerna är av samma uppfattning som i början av försöksverksamheten.

FIGUR 6: UPPLEVD DELAKTIGHET I PLANERING/UTFORMNING AV VFU-KURSER, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Hur delaktig är du i planering/utförande av de VFU-kurser du medverkar i? Frågan ställd i ett avsnitt som handlar om samarbetet inom ÖFSO. Svarsskalan är femgradig ("mycket mindre delaktig än jag önskar", "något mindre delaktig än jag önskar", "så delaktig som jag önskar", "något mer delaktig än jag önskar", "mycket mer delaktig än jag önskar"). *Mindre delaktig än önskat* är en sammanslagning av alternativen "mycket mindre delaktig än jag önskar" och "något mindre delaktig än jag önskar". Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018: LLU=140, 129 resp 107. VFU-kurslärare=18, 18 resp 14. VFU-koordinator=19, 17 resp 19.

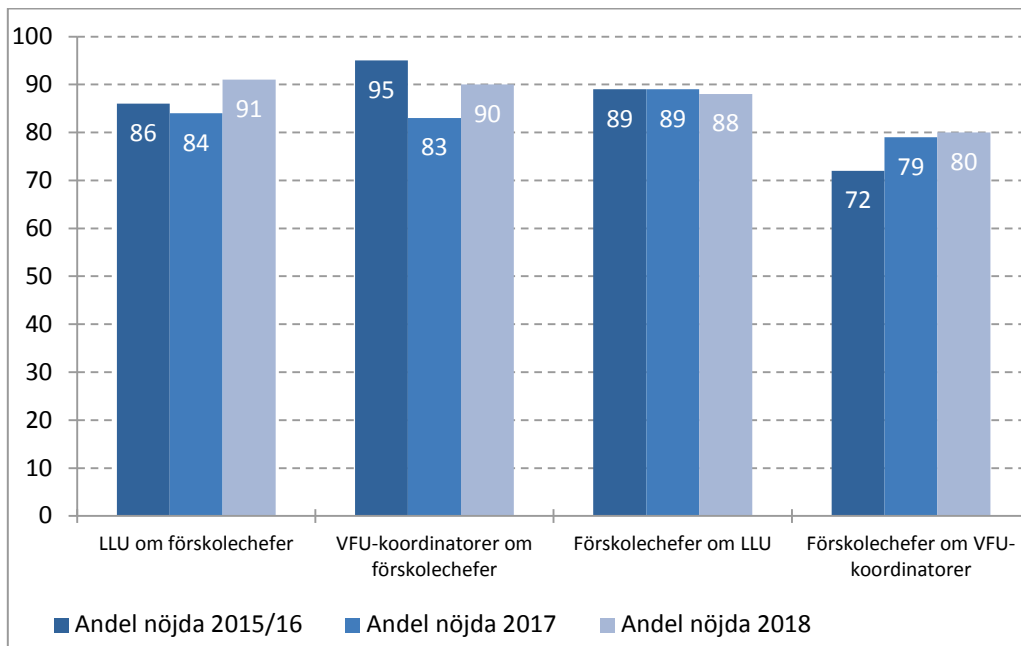
Förskolechefernas medverkan och samverkan

Förskolechefernas (och andra chefsnivåers) medverkan har i tidigare utvärderingsomgångar visat sig vara ett område där samverkan ännu inte nått sin fulla potential. Till exempel har vissa LLU i fria enkätkommentarer efterlyst ett större engagemang från sina chefer, och påpekat att en insatt och engagerad chef underlättar LLU:s arbete och gynnar kvaliteten i undervisningen.

Även många av förskolecheferna menar att de inte är särskilt involverade i försöksverksamheten. Bland dessa finns de som skulle vilja ta en större roll, men som av olika skäl (framför allt tidsbrist) inte har möjlighet att prioritera försöksverksamheten. Det finns också en grupp chefer vars lägre grad av engagemang beror på att de har stort förtroende för hur LLU, VFU-koordinatorer och VFU-kurslärare driver VFU-frågorna – de ser egentligen ingen större anledning att engagera sig mer än på en mycket övergripande nivå. Slutsatsen av detta är att det skulle kunna utvecklas en större samsyn kring förskolechefernas roll. Processledarna har också kontinuerligt fört diskussioner kring samverkan i respektive övningsförskoleområde.

Det skall också sägas att flera förskolechefer upplever att de är engagerade i försöksverksamheten och att de ser det som en viktig uppgift. Enkäterna visar också att de flesta parter är nöjda med hur samarbetet med cheferna fungerar (se figur 6 nedan).

FIGUR 7: BEDÖMNINGAR AV SAMARBETET MED ANDRA I FÖRSÖKSVERKSAMHETEN, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

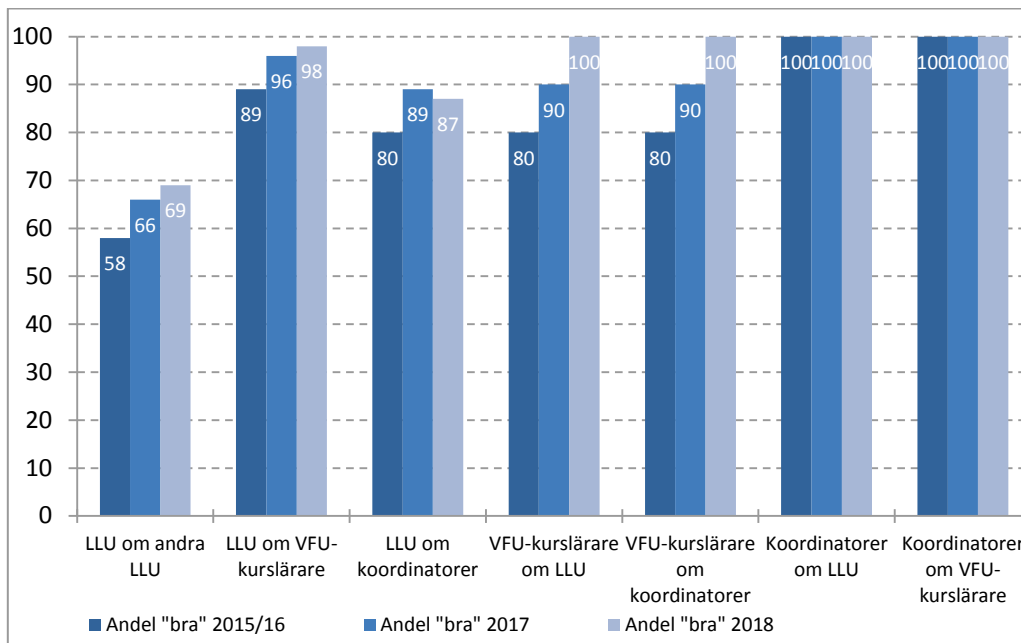

Kommentar: Frågan lyder: Utifrån dina erfarenheter från ÖFSO så här långt, hur tycker du att ditt samarbete med nedanstående aktörer fungerar? Svarsskalan går från "-3" (Mycket dåligt) över "0" (Varken eller) till "+3" (Mycket bra). *Nöjda* är en sammanslagning av svarsalternativen "+1", "+2", och "+3, mycket nöjd". Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018: LLU 149, 134 resp 114. VFU-koordinatorer 18, 18 resp 20. Förskolechefer= 111, 83.

Bra samarbete i nätverken

Som beskrevs ovan finns i varje övningsförskoleområde nätverk av LLU, VFU-kurslärare och VFU-koordinatorer som följer studenterna genom kurserna. I figur 8 redovisas hur stor andel i var och en av dessa grupper som tycker att samarbetet med de andra grupperna i nätverken fungerar bra. Med "bra" avses att man svarat något av svarsalternativen "+1", "+2" eller "+3 *Mycket bra*". I likhet med de två tidigare utvärderingsomgångarna gav grupperna varandra ömsesidigt höga samarbetsbetyg. Hela 98 procent av LLU anser att samarbetet med VFU-kursläraren fungerar bra (75 procent anser att det är mycket bra), och 87 procent säger detsamma om samarbetet med VFU-koordinatör (56 procent anser att det är mycket bra). Nästan 70 procent anser att samarbetet med andra LLU inom övningsförskoleområdet är bra (21 procent är mycket nöjda). VFU-kurslärarna och koordinatörerna är också nöjda, alla tycker att samarbetet med de övriga fungerar bra.

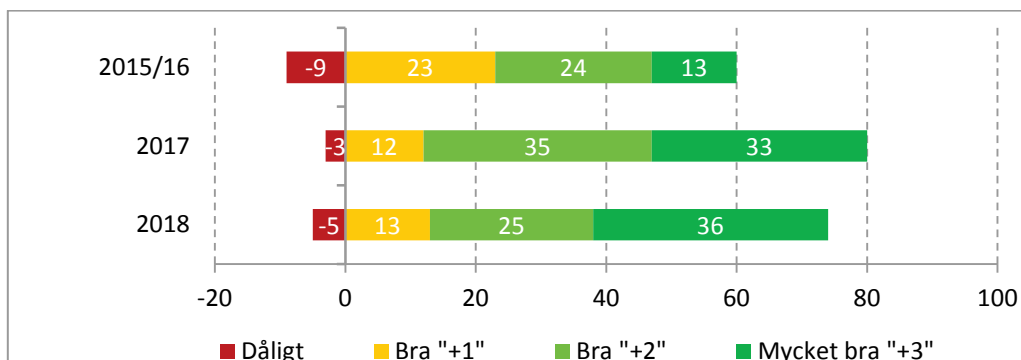
FIGUR 8: BEDÖMNINGAR AV SAMARBETET MED ANDRA I FÖRSÖKSVERKSAMHETEN, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Utifrån dina erfarenheter från ÖFSO så här långt, hur tycker du att ditt samarbete med nedanstående aktörer fungerar? Svarsskalan går från "-3" (Mycket dåligt) över "0" (Varken eller) till "+3" (Mycket bra). *Nöjda* är en sammanslagning av svarsalternativen "+1", "+2", och "+3, mycket nöjd". Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018: LLU 149, 134 resp 114. VFU-kurslärare 18, 18 resp 15. VFU-koordinatorer 18, 18 resp 20.

Precis som i de föregående utvärderingsomgångarna 2015/16 och 2017 tyder respondenternas skriftliga kommentarer på att de nätverksmöten som hålls i varje område har stor betydelse för informationsutbyte, och för förankring av och diskussioner kring utbildningens innehåll, lärandemål etc. Även om det givetvis finns utrymme att stärka nätverken än mer tyder alltså svaren på att nätverksträffarna är en viktig komponent i försöksverksamhetens samverkansstruktur.

FIGUR 9: STUDENTERNAS BEDÖMNING AV SAMARBETET MELLAN LLU OCH VFU-KURSLÄRARE, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Hur bedömer du samarbetet/samordningen mellan din VFU-kurslärare och din LLU? Avrundning kan ge en total procentsats som avviker från 100 procent. *Dåligt* är en sammanslagning av svarsalternativen "Mycket dåligt -3", "-2" och "-1". Alternativet "varken bra eller dåligt" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svar 2015/16=188; 2017 =153, 2018=135.

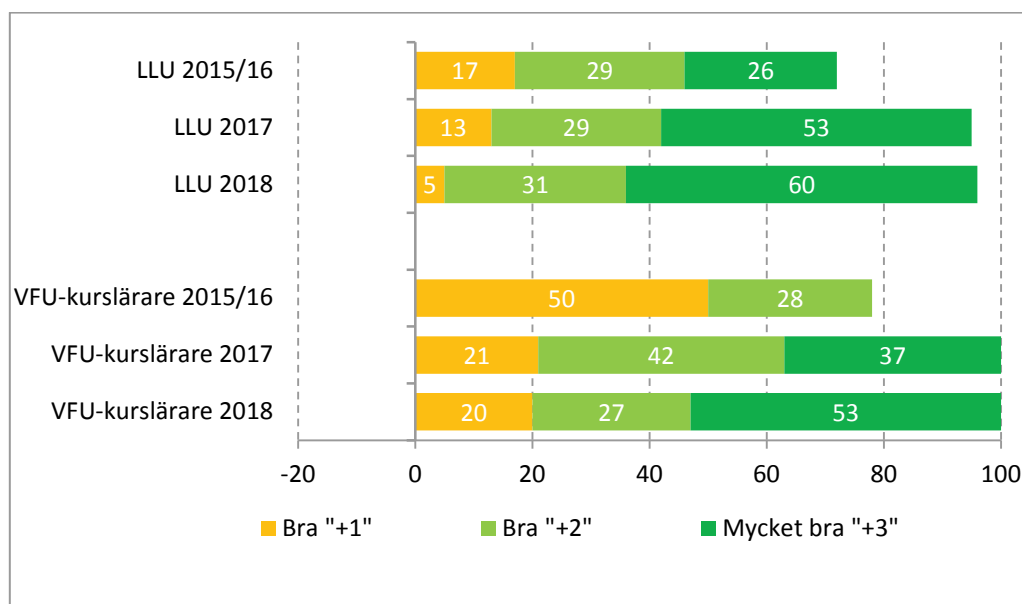
Studenterna har fått bedöma hur de tycker att LLU och VFU-kurslärare samordnar arbetet sinsemellan. Figur 9 ovan visar att 74 procent av studenterna upplever att samordningen mellan lärarna fungerar bra, jämfört med 80 procent 2017, och 60 procent 2015/16. Lite drygt var tredje student anger att samordningen är ”mycket bra”, jämfört med 13 procent i första utvärderingsomgången.

Samverkan kring bedömning och examination

VFU-kurslärarna har ansvaret för att sätta betyg och examinera studenterna. Inom försöksverksamheten vid Göteborgs universitet sker detta genom ett nära samarbete inom varje övningsförskoleområdes nätverk där en dialog förs med LLU minst två gånger under varje kurs. I VFU-kurserna tillämpas en sammanvägd bedömning av momenten: kontinuerlig bedömning av prestationer på VFU-förskolan, kontinuerlig bedömning av loggboksskrivande, besök i verksamheten inbegripet självvärdering och trepartssamtal tillsammans med LLU och student, praxisseminarium samt muntlig och skriftlig presentation. LLU ansvarar för att i slutet av varje kurs lämna ett fastställt bedömningsformulär i vilket studentens prestationer i förhållande till kursens lärandemål framgår.

De lokala lärarutbildarnas underlag för bedömning är av stor betydelse för att betyget ska bli rättvisande. Detta avsnitt handlar om vad LLU och VFU-kurslärare anser om sitt eget samarbete när det gäller bedömningar av VFU-studenternas prestationer.⁶

FIGUR 10: LLU OCH VFU-KURSLÄRARE BEDÖMER DIALOGEN KRING STUDENTERS PRESTATIONER, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Vad anser du på det hela taget om din och [VFU-kurslärarens/LLU:s] dialog om studenternas prestationer? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från ”-3, Mycket dålig” över ”varken bra eller dålig” till ”+3, Mycket bra”. Alternativet ”varken bra eller dålig” redovisas ej, men ingår i procentbasen. Detsamma gäller alternativet ”kan ej bedöma”. Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018 LLU=157, 136 resp 114; VFU-kurslärare=18, 19 resp 15.

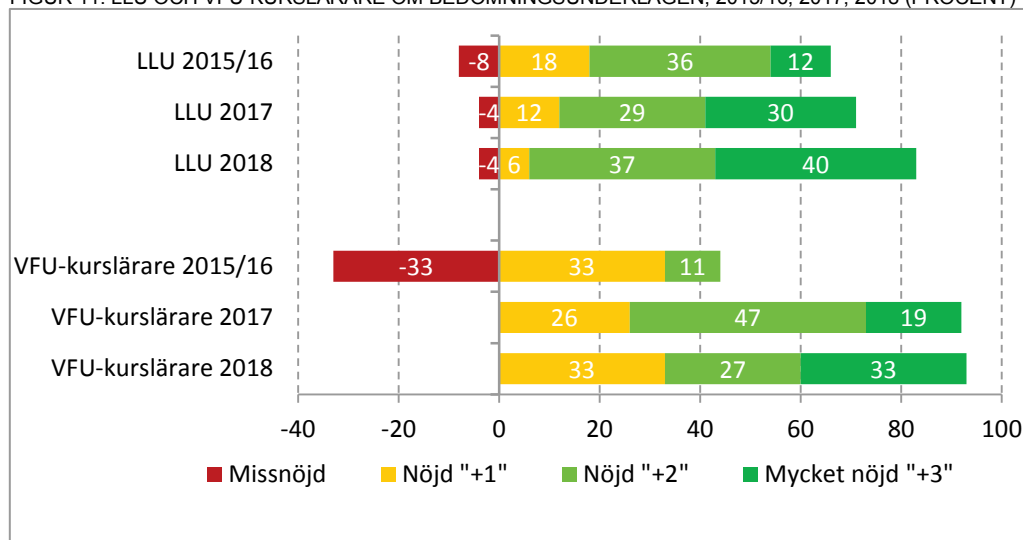
⁶ Hur parterna bedömer sin egen förtrogenhet med mål och bedömningskriterier diskuteras i avsnittet *Förutsättningar för kvalitet*.

Både LLU och VFU-kurslärare är på det hela taget ganska nöjda med hur dialogen dem emellan fungerar. Redan den första utvärderingsrapporten visade att samarbetet fungerade bra, men också att det fanns utrymme för utveckling. Till 2017 hade andelen nöjda ökat, och 2018 tycks samarbetet i parternas egna ögon ha förbättrats ytterligare. Andelen nöjda LLU har stigit från 72 procent 2015 till 96 procent 2018, och andelen nöjda VFU-kurslärare har stigit från 78 till 100 procent. Dessutom har andelen som anser att samarbetet fungerar ”mycket bra” stigit rejält- andelen bland LLU har mer än dubblats från 26 till 60 procent, och andelen bland VFU-kurslärarna har under samma period stigit från noll till varannan (53 procent; 8/15).

Bedömningsunderlagen

En särskild aspekt av samarbetet kring studentprestationer är att LLU ska skriva ett bedömningsunderlag angående studentens kompetens i förhållande till kursens lärandemål. För VFU-kursläraren är det viktigt att bedömningsunderlaget innehåller rätt typ av information, och för LLU kan det vara nödvändigt att få ett visst stöd när det gäller hur underlagen ska utformas. I enkäterna har VFU-kurslärarna ombetts att ange hur nöjda de är med de bedömningsunderlag som LLU lämnar in. LLU har å sin sida tillfrågats om vad de anser om det stöd de får av VFU-kurslärarna för att formulera underlagen.

FIGUR 11: LLU OCH VFU-KURSLÄRARE OM BEDÖMNINGSUUNDERLAGEN, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Till LLU: Som LLU skriver du ett bedömningsunderlag angående studentens kompetens i förhållande till kursens lärandemål. Hur nöjd är du hittills med det stöd du fått av VFU-kursläraren för att formulera dessa bedömningar? /Till VFU-kurslärare: LLU skriver ett bedömningsunderlag angående studenters kompetens i förhållande till kursens lärandemål. Hur nöjd är du hittills med de underlag du fått av de LLU som du samverkar med? Svarsskalorna är sjugradiga och sträcker sig från ”-3, Mycket missnöjd” över ”varken nöjd eller missnöjd” till ”+3, Mycket nöjd”. Missnöjd = ”Mycket missnöjd -3”, ”-2”, ”-1”. Alternativet ”varken nöjd eller missnöjd” redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018: LLU=155, 137 resp 114. VFU-kurslärare= 18, 19 resp 15.

Under försöksverksamhetens gång har det pågått ett arbete för att utveckla LLU:s och VFU-kurslärarens gemensamma bedömningar. VFU-kurslärarlaget har utarbetat en matris som bygger på VFU-kursernas respektive lärandemål och bedömningskriterier. Utvecklingsarbetet tycks ha gett avtryck. Andelen LLU som är nöjda med stödet har ökat med 17 procentenheter från 66 procent 2015 till 83 procent 2018. Andelen mycket nöjda har ökat från 12 till 40 procent. Även bland VFU-kurslärarna har nöjdheten stigit. 2015/16 ut-

tryckte var tredje *missnöje* med bedömningsunderlagen, men det är det ingen som gjort 2017 eller 2018. Den totala andelen nöjda har legat still mellan 2017 och 2018 på cirka 90 procent, men det är något fler som är ”mycket nöjda” 2018.

Förutsättningar för kvalitet

I det här avsnittet redovisas enkätresultat som berör de förutsättningar de medverkande har för att bedriva en bra VFU-verksamhet.

Vem utses till LLU?

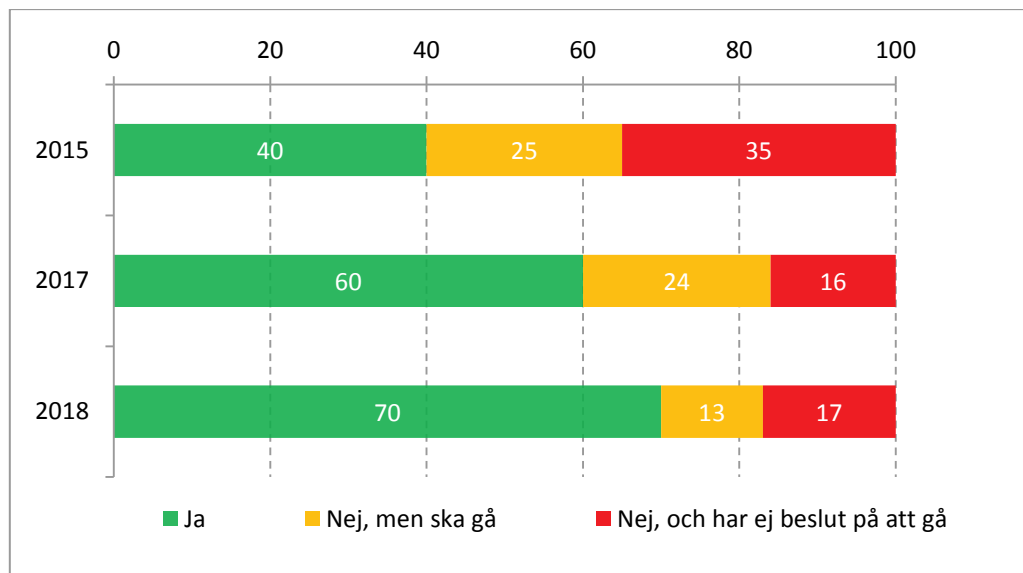
Områdes- /verksamhetschefer och förskolechefer/rektorer har genom det avtal som respektive område upprättat fått ett ökat ansvar i att säkerställa att särskilt yrkesskickliga förskollärare tillsätts för uppdraget att handleda förkollärestudenter. Varje skolhuvudman utarbetar särskilda kriterier och förutsättningar för uppdraget som LLU samt former för att utse LLU.

I enkäten har förskolecheferna, som är de som i praktiken utser LLU, angett vilka kriterier de lägger störst vikt vid. Förutom *yrkesskicklighet* är *handledarskicklighet* samt *passion, intresse/engagemang* för uppdraget de viktigaste kriterierna.

Handledarutbildningen har stor betydelse för utbildningens kvalitet

Enligt regeringen bör de handledare (LLU) som medverkar i försöksverksamheten ha genomgått en handledarutbildning om minst 7,5 hp. Göteborgs universitet förbinder sig att under den tid försöksverksamheten pågår tillhandahålla relevant handledarutbildning om 7,5 hp för de LLU som medverkar i verksamheten. Medverkande skolhuvudmän förbinder sig att verka för att samtliga medverkande LLU, som inte redan uppfyller ett sådant krav, genomgår handledarutbildning.

FIGUR 12: ANDEL LLU SOM GÅTT HANDLEDARUTBILDNING 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Har du gått handledarutbildning på 7,5 högskolepoäng eller motsvarande mentorsutbildning 2011 eller senare? Antal svar 2015/16=159; 2017=142; 2018=123.

I utvärderingen framkommer att 70 procent av de LLU som besvarat enkäten har genomgått handledarutbildningen, eller den tidigare motsvarande s.k. mentorsutbildningen. Motsvarande siffra i utvärderingsomgången 2017 var 60 procent, och 2015/16 40 procent.

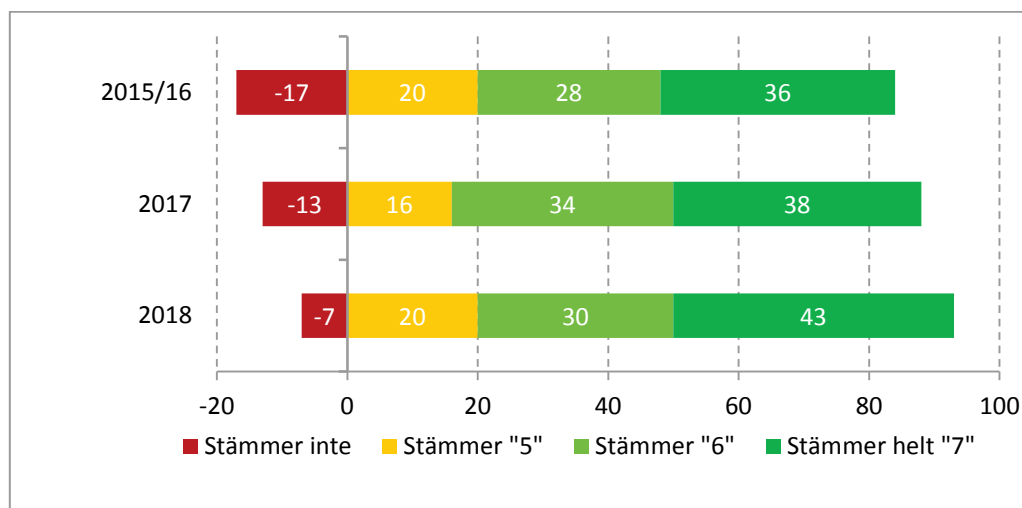
Bland de som ännu inte genomgått utbildningen har cirka 13 procent ett beslut på att de ska få gå utbildningen.

I LLU:s ögon verkar handledarutbildningen fungera som avsett. I princip alla svarande (94 procent) anser att handledarutbildningen utvecklat dem som handledare och hälften (51 procent) anser att den utvecklat dem *i mycket stor utsträckning* (visas ej i figur).⁷ När det gäller VFU-kurslärare har 9 av 18 genomgått handledarutbildning, och ytterligare 5 kommer att läsa handledarutbildningen under hösten 2018.

LLU är insatta i den verksamhetsförlagda utbildningen

I en enkätfråga ska LLU ta ställning till om de anser att den egna rollen inom försöksverksamheten är tydligt definierad. Svaren tyder på att de anser det – 93 procent anger att de instämmer helt eller nästan helt (se figur 13). Det är en något större andel än i uppföljningen 2015/16 (då det var 84 procent).

FIGUR 13: ÄR LLU:S ROLL TYDLIGT DEFINIERAD?, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

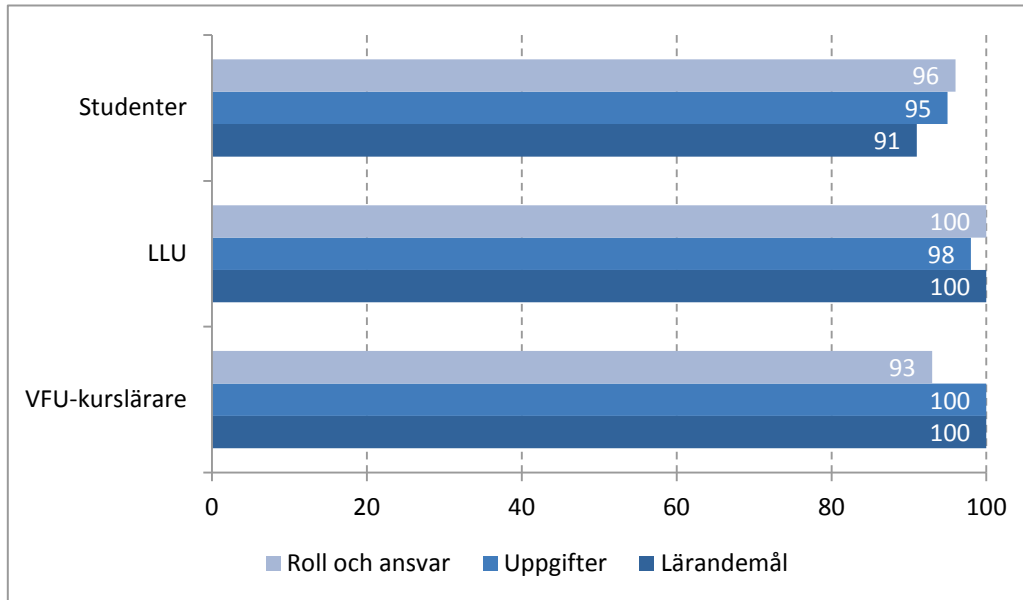

Kommentar: Frågan lyder: Hur väl stämmer följande när det gäller ÖFSO? (Din roll som LLU är tydligt definierad). Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, Stämmer inte alls" till "7, stämmer helt". *Stämmer inte* är en sammanslagning av svarsalternativen "1", "2", "3" och "4". Antal svar 2015/16=153; 2017=134; 2018=115.

LLU, studenter och VFU-kurslärare anser också att de är förtrogna med utbildningens mål och innehåll (se figur 14). Studenterna har också fått bedöma hur insatta LLU och VFU-kurslärarna varit i kursens lärandemål och kursuppgifter (figur 15). Även om det kan vara svårt för studenterna att göra en precis bedömning av detta, kan vi konstatera att de anser att VFU-kurslärarna är mycket väl insatta i kursen. 97 procent av studenterna uppfattar att kurslärarna är insatta, och 80 procent anser att de är det i mycket stor utsträckning. Studenterna anser också att LLU är insatta, om än inte i riktigt lika stor utsträckning som VFU-kurslärarna (78 procent, och 45 procent i mycket stor utsträckning). Andelen studenter som anser att LLU och kurslärare är insatta har också ökat mellan mätningarna.

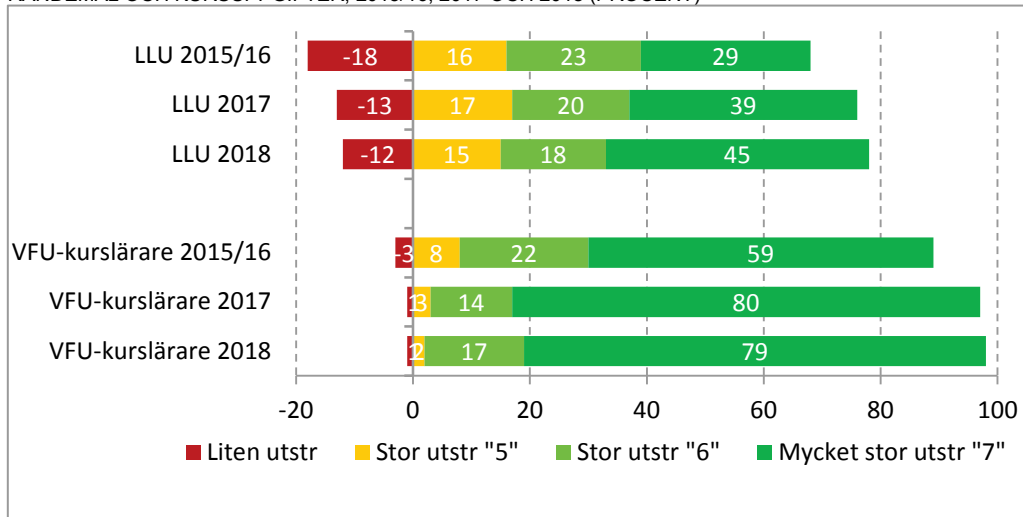
⁷ Frågan lyder: I vilken utsträckning bidrog handledarutbildningen till att utveckla dig i din roll som LLU? 7-gradig svarsskala 1=I mycket liten utsträckning/inte alls; 7= I mycket stor utsträckning.

FIGUR 14: ANDEL SOM ANSER SIG HA KÄNNEDOM OM LÄRANDEMÅL, KURSUPPGIFTER OCH ROLL/ANSVAR, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: När du kom till din VFU-plats/när din VFU- student kom till din arbetsplats/när du mötte studenterna för första gången på kursen, visste du då...? A) Vilka lärandemål du skulle handleda studenten mot/du skulle uppnå för att klara kursen, B) Vilka uppgifter studenten skall genomföra under kursen/du skulle genomföra under kursen, C) Din roll och ditt ansvar utifrån gällande riktlinjer. Svarsalternativen var "ja" eller "nej". Antal svarande: Studenter = 135; LLU=124; VFU-kurslärare=15.

FIGUR 15: STUDENTERNAS BEDÖMNING AV LLU OCH KURLÄRARES KUNSKAPER OM KURSENS LÄRANDEMÅL OCH KURSUPPGIFTER, 2015/16, 2017 OCH 2018 (PROCENT)

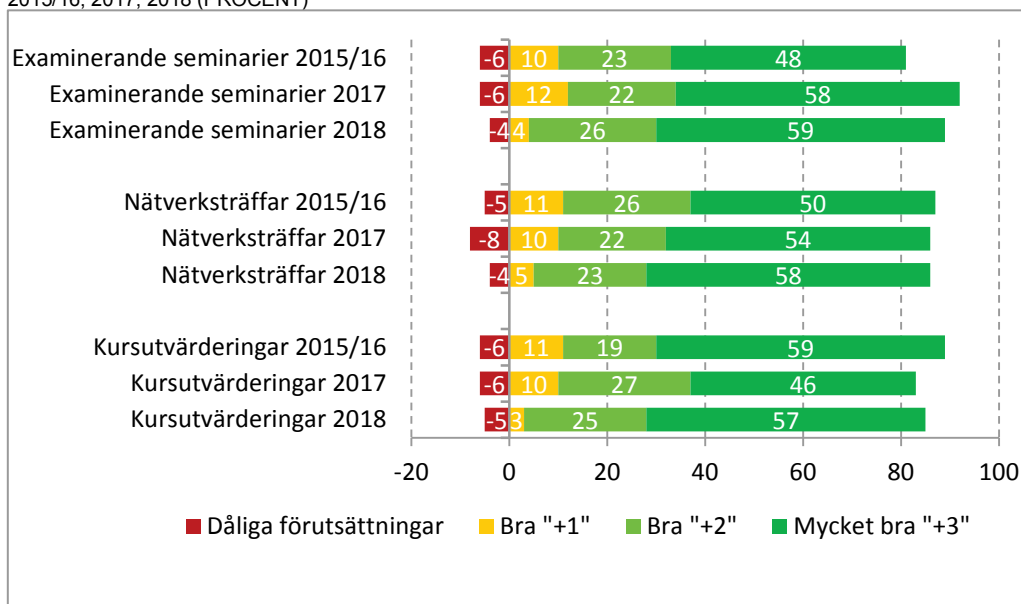

Kommentar: Frågan lyder: I vilken utsträckning har din LLU/VFU-kurslärare... varit insatt i kursens lärande mål och kursuppgifter...? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, i mycket liten utsträckning/inte alls" till "7, i mycket stor utsträckning". Liten utsträckning är en sammanslagning av svarsalternativen 1-3. Svarsalternativet "4" som är det mellersta alternativet redovisas ej men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16 resp 2017: LLU=192 resp 153; VFU-kurslärare=191 resp 153.

Förutsättningar att medverka

När allt kommer omkring måste det också finnas reella möjligheter för de olika grupperna att genomföra sitt uppdrag och medverka i verksamheten på det sätt och i den utsträckning som krävs. Här ska vi fokusera på de förutsättningar som LLU har. I enkäterna har LLU ombetts att bedöma de förutsättningar som faktiskt råder inom försöksverksamheten, och vi ska först titta närmare på vilka förutsättningar som finns att medverka vid olika typer av sammankomster som ingår i VFU-kurserna.

FIGUR 16: LLU:S BEDÖMNINGAR AV SINA FÖRUTSÄTTNINGAR ATT DELTAGA VID SAMMANKOMSTER, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

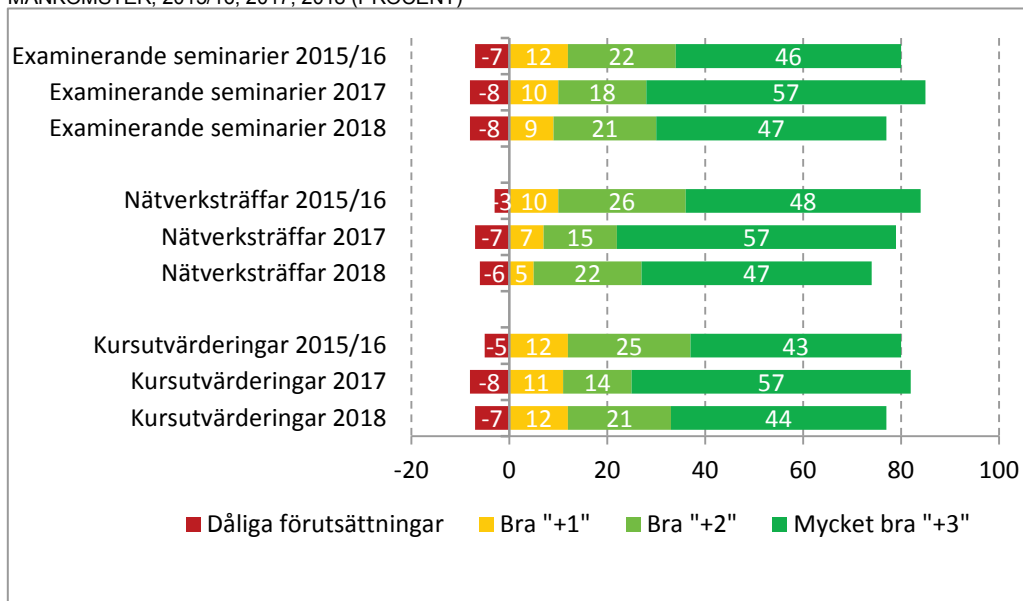

Kommentar: Frågan lyder: När det gäller ditt uppdrag inom ÖFSO, vilka förutsättningar ges du att...? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, Mycket dåliga" över "varken bra eller dåliga" till "+3, Mycket bra". *Dåliga förutsättningar* är en sammanslagning av svarsalternativen "Mycket dåliga", "-2" och "-1". Alternativet "varken eller" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16=151-155 ; 2017=134-137; 2018=116-118.

Som framgår av figur 16 ovan är LLU förhållandevis nöjda med de förutsättningar de har. För samtliga typer av sammankomster anger cirka 80 till 90 procent ett "plusmärkt svar". Varannan eller drygt varannan LLU anser att förutsättningarna är *mycket* bra. Det har inte skett några större åsiktsförändringar sedan de tidigare mätomgångarna, även om en större andel nu är nöjda med förutsättningarna att delta vid det examinerande seminariet jämfört med 2015/16.

Även förskolecheferna har fått frågor om vad de anser om LLU:s förutsättningar att medverka i VFU-kursernas olika sammankomster. På det hela taget gör de samma bedömning som LLU:arna själva, möjligen är det något mer negativa (se figur 17).

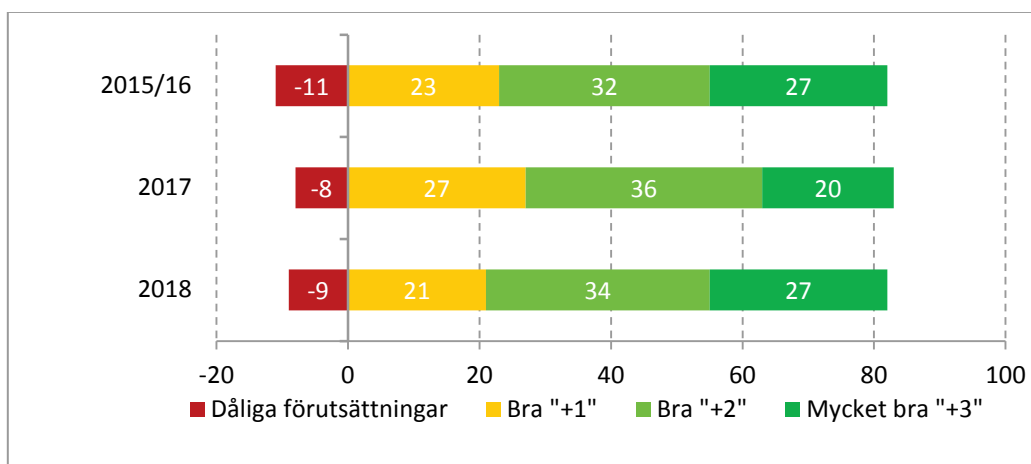
FIGUR 17: FÖRSKOLECHEFERNAS BEDÖMNING AV LLU:S FÖRUTSÄTTNINGAR ATT DELTAGA VID SAMMANKOMSTER, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: När det gäller ÖFSO, vilka förutsättningar anser du själv att du som förskolechef / rektor ger LLU i ditt område att...? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, Mycket dåliga" över "varken bra eller dåliga" till "+3, Mycket bra". *Dåliga förutsättningar* är en sammanslagning av svarsalternativen "Mycket dåliga", "-2" och "-1". Alternativet "varken eller" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16=108 ; 2017=85; 2018=111-112.

När det gäller möjligheterna att bedriva handledning avger 82 procent av LLU ett "plus-märkt" svar, vilket är ungefär lika stor andel som i de föregående mätningarna. Andelen som anser att förutsättningarna är *mycket* bra är tillbaka på 2015/16 års nivå på 27 procent, efter att 2017 ha varit 20 procent. 9 procent anser att förutsättningarna är dåliga (se figur 18).

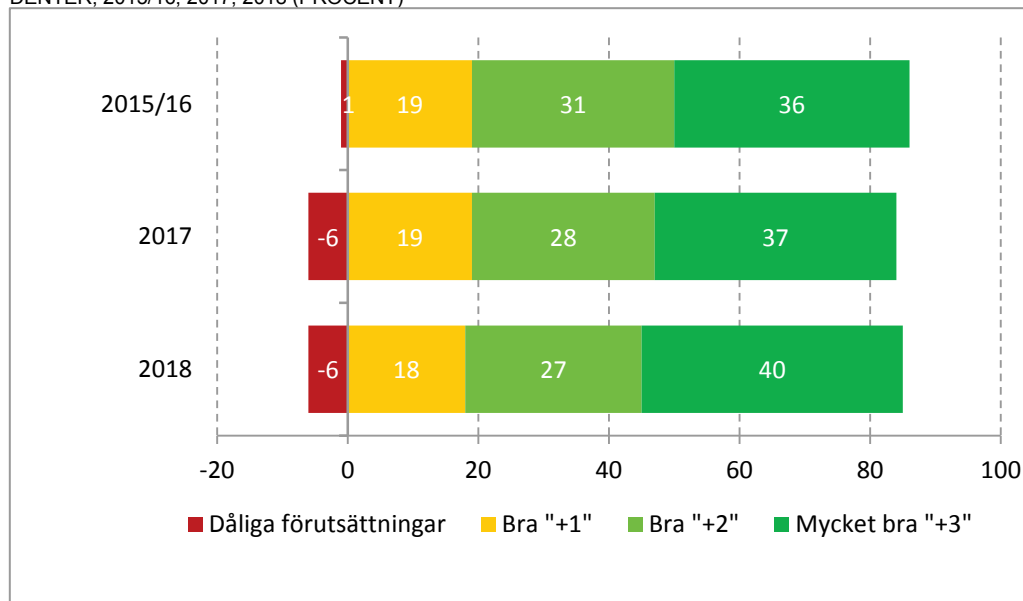
FIGUR 18: LLU:S FÖRUTSÄTTNINGAR ATT GE HANDLEDNING TILL STUDENTER, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: När det gäller ditt uppdrag inom ÖFSO, vilka förutsättningar ges du att...? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, Mycket dåliga" över "varken bra eller dåliga" till "+3, Mycket bra". *Dåliga förutsättningar* är en sammanslagning av svarsalternativen "Mycket dåliga", "-2" och "-1". Alternativet "varken eller" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svarande: 2015/16=154; 2017=137; 2018=117.

Även när det gäller förutsättningar att handleda gör förskolecheferna liknande bedömning som LLU, även om andelen chefer som anser att förutsättningarna är *mycket* bra är något högre.

FIGUR 19:FÖRSKOLECHEFERNAS SYN PÅ LLU:S FÖRUTSÄTTNINGAR ATT GE HANDLEDNING TILL STUDENTER, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

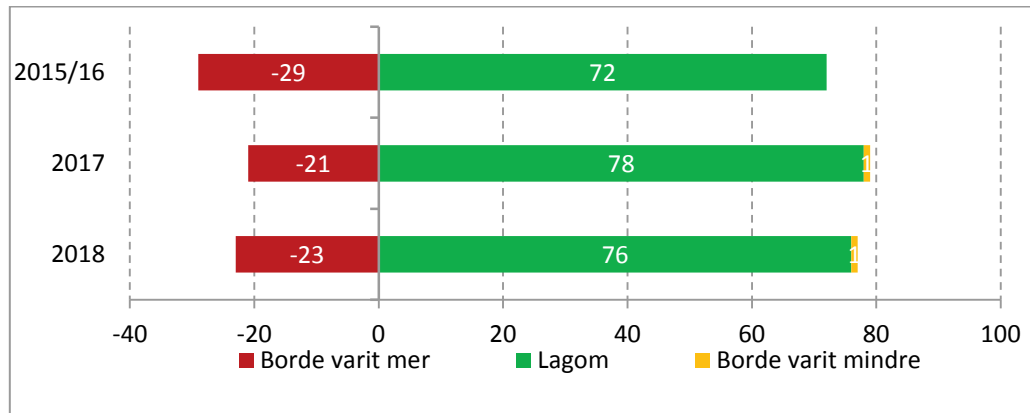

Kommentar: Frågan lyder: När det gäller ÖFSO, vilka förutsättningar anser du själv att du som förskolechef /rektor ger LLU i ditt område att...? Ge studenter handledning. Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, Mycket dåliga" över "varken bra eller dåliga" till "+3, Mycket bra". Dåliga förutsättningar är en sammanslagning av svarsalternativen "Mycket dåliga", "-2" och "-1". Alternativet "varken eller" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svarande: 2015/16=108; 2017=85; 2018=112.

Sedan tidigare utvärderingar vet vi att dåliga förutsättningar att handleda i stor utsträckning handlar om tidsbrist i kombination med en närmast akut vikariebrist i göteborgsområdets förskolor. Det är helt enkelt inte sällan svårt för en LLU att ägna sig åt sin student, utan att det får konsekvenser för verksamheten i förskolan.

Ett annat mått på LLU:s förutsättningar att handleda är vad studenterna tycker om handledningens omfattning. 23 procent anser att de borde ha fått mer handledning av sin LLU, 76 procent anser att omfattningen varit lagom (se figur 20). Det är ungefär samma åsiktsmönster som 2017.

FIGUR 20: STUDENTERNAS BEDÖMNING AV OMFATTNINGEN PÅ DEN HANDELEDNING DE FÅTT AV LLU, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Vad anser du om omfattningen på den handledning du fått av följande personer? /LLU, VFU-kurslärare/. Svarsskalan är femgradig: "Borde ha varit betydligt mindre", "Borde ha varit något mindre", "Lagom", "Borde ha varit något mer", "Borde ha varit betydligt mer". *Borde varit mer* är en sammanslagning av svarsalternativen "Borde ha varit något mer och "Borde ha varit betydligt mer". Antal svarande 2015=190; 2017= 152; 2018=136.

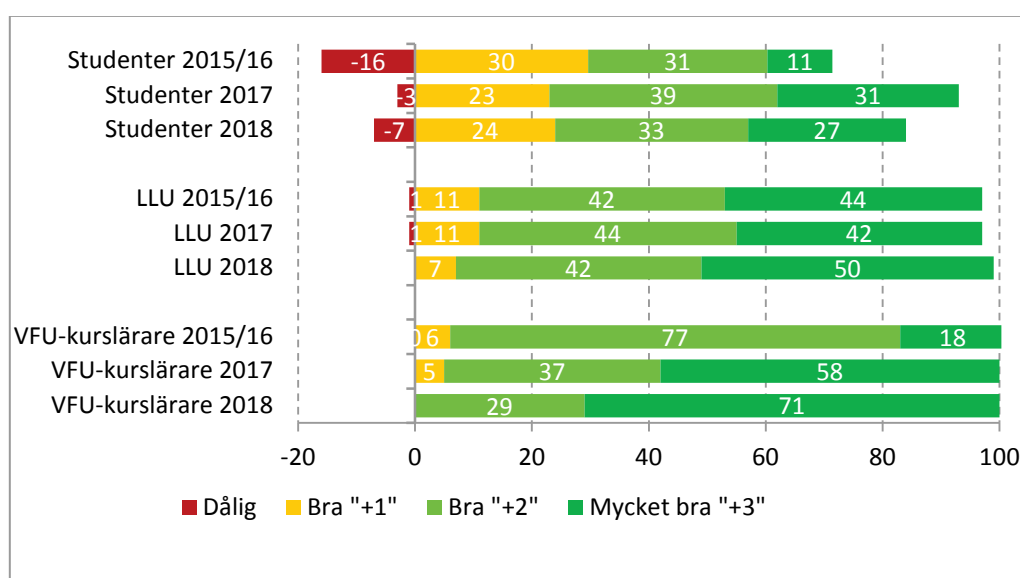
Bedömningar av utbildningens kvalitet

I det här avsnittet studeras hur de inblandade parterna ställer sig till kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildning som bedrivs inom försöksverksamheten. Avsnittet bygger på frågor till studenterna om hur de bedömer handledningen och andra inslag under kursen, samt på frågor till LLU och VFU-kurslärarna om kursen och den egna handledningen.

VFU-kursens innehåll och uppgifter

LLU och VFU-kurslärare anser att kursens innehåll och uppgifter är bra. Samtliga VFU-kurslärare och 99 procent av LLU är nöjda. Även studenterna får sägas vara nöjda (84 procent), även om andelen nöjda sjönk något jämfört med 2017.

FIGUR 21: BEDÖMNINGAR AV VFU-KURSENS INNEHÅLL 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

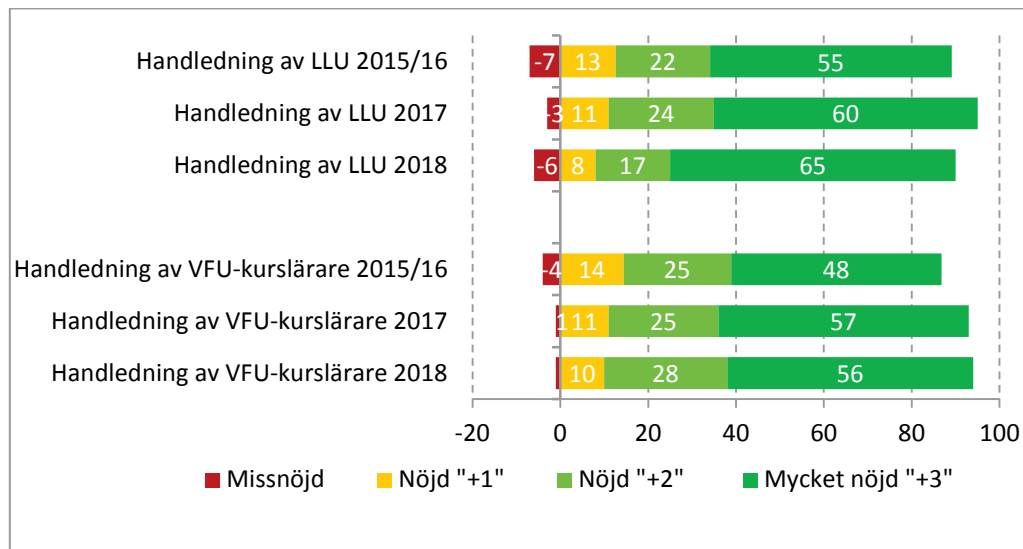

Kommentar: Frågan lyder: Hur bedömer du kursen när det gäller följande? (Innehåll/uppgifter) Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, mycket dålig" över "0, varken bra eller dålig" till "7, mycket bra". Dålig är en sammanlagning av svarsalternativen "-3, mycket dålig", "-2" och "-1". Alternativ "0" redovisas ej men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018: Studenter= 187, 151 resp 135; LLU=140, 131 resp 123; VFU-kurslärare=17, 19 resp 14.

Vad tycker studenterna om handledningen?

Studenterna är också nöjda med den handledning de fått under sin fjärde och sista VFU-kurs. 90 procent är nöjda med handledningen från sin LLU, och ungefär lika många (något fler) är nöjda med handledningen från VFU-kursläraren. Två tredjedelar är "mycket" nöjda med handledningen från LLU och över hälften är "mycket" nöjda med handledningen från VFU-kursläraren. Studenterna har varit ungefär lika nöjda med handledningen i alla utvärderingsomgångar, men andelen mycket nöjda har ökat.

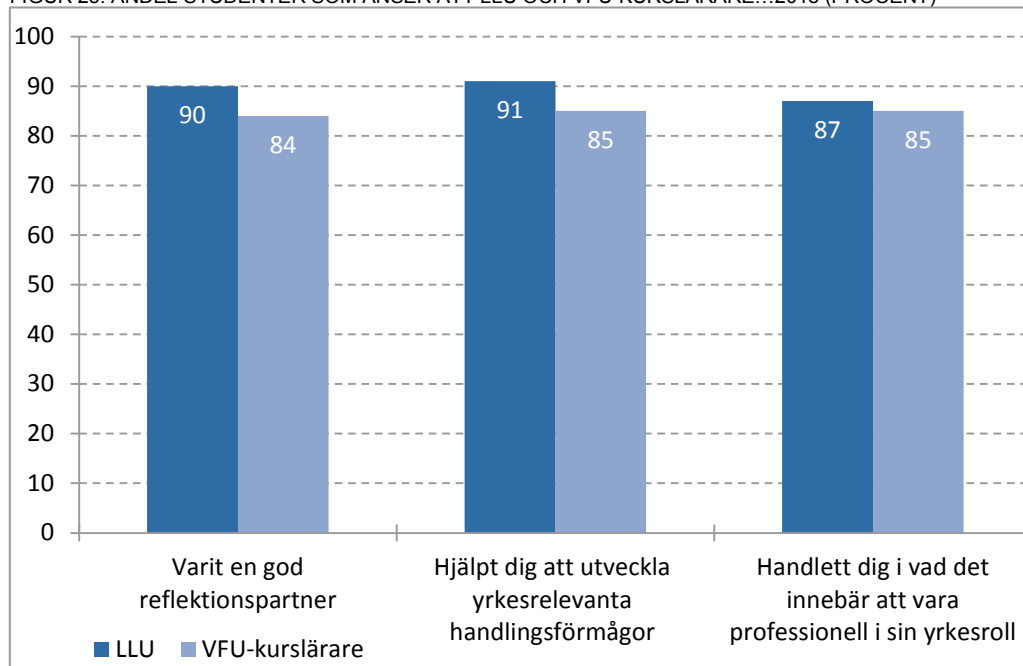
FIGUR 22: STUDENTERNAS SAMMANFATTANDE BEDÖMNING AV HANLLEDNING 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Hur nöjd är du sammantaget med den handledning du fått av din [LLU/VFU-kurslärare]? Avrundning kan ge en total procentsats som avviker från 100 procent. Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, Mycket missnöjd" över "varken nöjd eller missnöjd" till "+3, Mycket nöjd". *Missnöjd* är en sammanslagning av svarsalternativen "Mycket missnöjd -3", "-2" och "-1". Alternativet "varken nöjd eller missnöjd" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svar angående LLU: 2015=191, 2017=153, 2018=136. Antal svar angående VFU-kurslärare: 2015=188, 2017=152, 2018=135.

I figur 23 redovisas vad studenterna anser om tre olika aspekter av handledningen, närmare bestämt i vilken utsträckning LLU/VFU-kurslärarna varit goda reflektionspartners, hjälpt studenterna att utveckla yrkesrelevanta handlingsförmågor, samt handlett studenterna i vad det innebär att vara professionell i sin yrkesroll. En klar majoritet av studenterna anser att såväl LLU som VFU-kurslärare skött sig bra vad gäller samtliga tre aspekter.

FIGUR 23: ANDEL STUDENTER SOM ANSER ATT LLU OCH VFU-KURSLÄRARE...2018 (PROCENT)

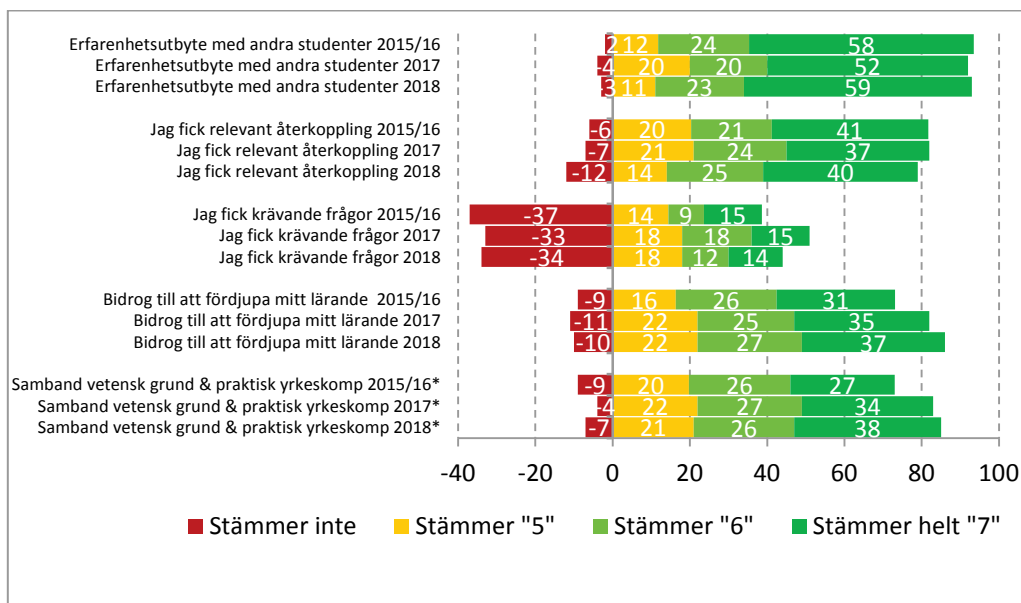

Kommentar: Frågan lyder: I vilken utsträckning har din LLU/VFU-kurslärare...? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, i mycket liten utsträckning/inte alls" till "7, i mycket stor utsträckning". Staplarna i figuren visar andelen som svarat 5, 6, eller 7. Antal svarande LLU= 153; VFU-kurslärare= 153.

Studenterna om praxisseminarierna

I VFU-kurserna hålls ett s.k. praxisseminarium. Praxisseminariet syftar till att utveckla studenternas förmåga att reflektera över erfarenheter från VFU:n i relation till kursinnehåll och kursuppgifter. Studenterna ska också sätta ord på egna erfarenheter och höra om andras erfarenheter. Vilken betydelse har dessa seminarier för studenterna?

FIGUR 24: STUDENTER OM PRAXISSEMINARIET, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Hur väl stämmer följande in på praxisseminariet? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, stämmer inte alls" till "7, stämmer helt". Stämmer inte är en sammanslagning av svarsalternativen 1-3. Alternativ "4" redovisas ej men ingår i procentbasen. Även alternativet "kan ej bedöma" ingår i procentbasen men redovisas ej. Antal svarande 2015/16=153; 2017=147-148; 2018=132. *Delfrågans fullständiga lydelse: "Det belyste sambandet mellan förskolläraryrkets vetenskapliga grund och praktisk yrkeskompetens"

Nio av tio (92 procent) anser att seminariet var ett bra tillfälle för erfarenhetsutbyte med andra, och nästan 60 procent instämmer helt i detta påstående. Seminariet tycks också ha bidragit till att fördjupa studenternas lärande, och till att belysa sambandet mellan yrkets vetenskapliga grund och den praktiska yrkeskompetensen. 86 respektive 85 procent instämmer i dessa två påståenden (cirka en tredjedel instämmer helt) och det har skett en försiktigt positiv utveckling härvidlag. De flesta anser att de fått relevant återkoppling på seminarierna, 79 procent instämmer, och 40 procent instämmer helt. Däremot tycks praxisseminariet inte vara en arena där studenterna utmanas intellektuellt. Var tredje student tar avstånd från påståendet " jag fick krävande frågor".

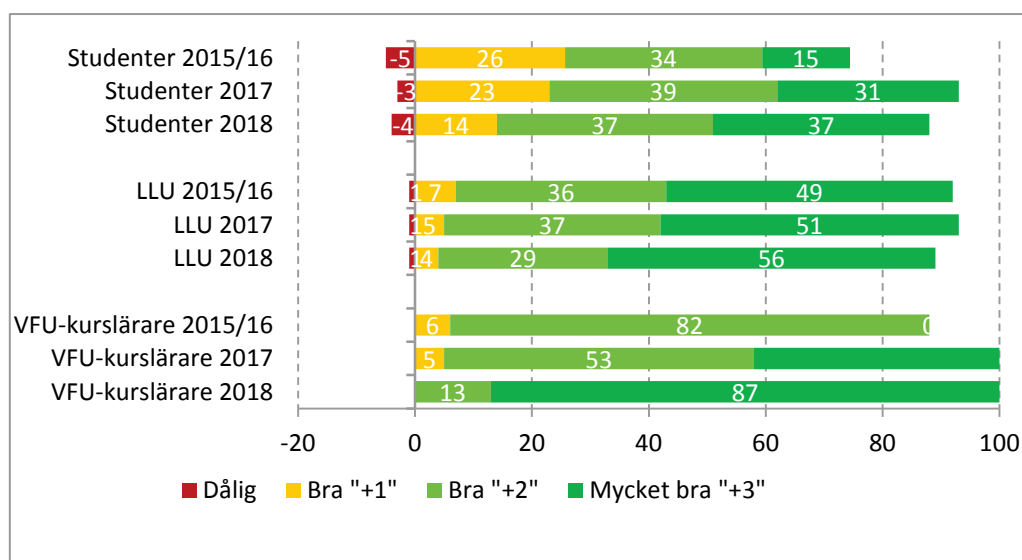
Utbildningens examinationsmoment

Tidigare i rapporten har betygsättning och examination diskuterats ur ett samarbetsperspektiv. I detta avsnitt avhandlas vad studenter, LLU och VFU-kurslärare anser om examinationen i kursen samt vad studenterna anser om det examinerande seminariet.

Examination

Studenter, LLU och VFU-kurslärare har fått bedöma vad de anser om kursens examinationsinslag i allmänhet. Studenterna visar sig vara mer nöjda i kurs 3 (2017) och 4 (2018) än i kurs 1 (2015/16). Detsamma gäller VFU-kurslärarna. LLU däremot var ungefär lika nöjda i kurs 3 som under kurs 1, och något mindre nöjda i kurs 4. Dock är nästan nio av tio LLU nöjda.

FIGUR 25: BEDÖMNINGAR AV VFU-KURSENS EXAMINATION 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

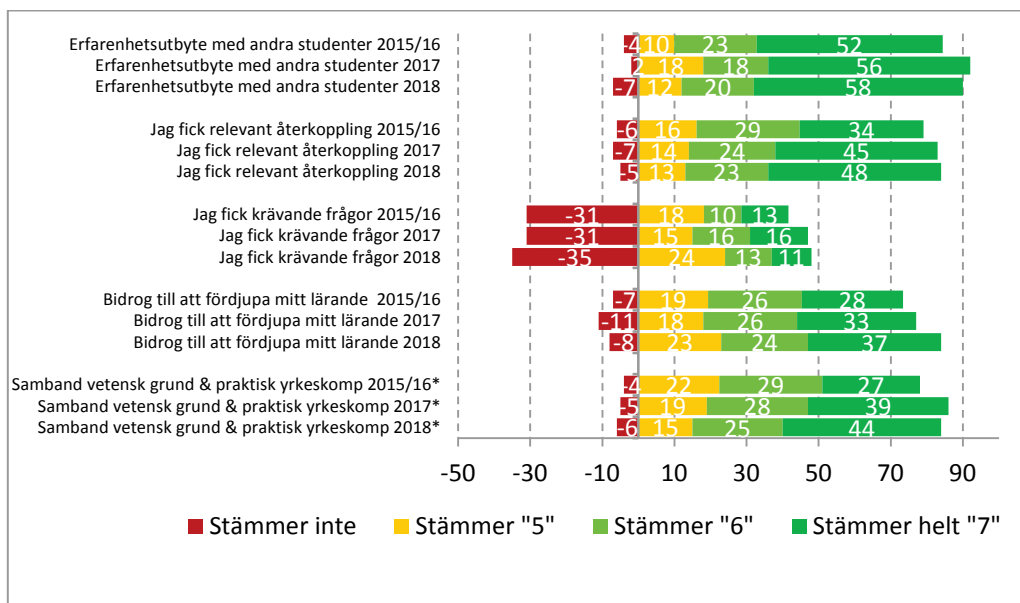

Kommentar: Frågan lyder: Hur bedömer du kursen när det gäller följande? (Examination) Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "-3, mycket dålig" över "0, varken bra eller dålig" till "7, mycket bra". Dålig är en sammanslagning av svarsalternativen "-3, mycket dålig", "-2" och "-1". Alternativ "0" redovisas ej men ingår i procentbasen. Antal svarande 2015/16, 2017 resp 2018: Studenter= 187, 151 resp 133; LLU=140, 131 resp 115; VFU-kurslärare=17, 19 resp 15.

Det examinerande seminariet

Kursen avslutas med ett examinerande seminarium där studenterna muntligt och skriftligt presenterar erfarenheter från sin VFU med så kallade loggböcker som grund. Vid seminariet kan studenten komma att få besvara ett antal uppföljande frågor från VFU-kursläraren. Vid seminariet får LLU också delta och ställa frågor. 90 procent av studenterna anser att det examinerande seminariet varit ett bra tillfälle för erfarenhetsutbyte med andra, och nästan 60 procent instämmer helt i detta påstående. Seminariet tycks också ha bidragit till att fördjupa studenternas lärande (84 procent instämmer helt eller delvis).

FIGUR 26: STUDENTER OM DET EXAMINERANDE SEMINARIET, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Hur väl stämmer följande in på det examinerande seminariet? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, stämmer inte alls" till "7, stämmer helt". Stämmer inte är en sammanslagning av svarsalternativen 1-3. Alternativ "4" redovisas ej men ingår i procentbasen. Även alternativet "kan ej bedöma" ingår i procentbasen men redovisas ej. Antal svarande 2015/16=192; 2017=152-153; 2018=134-136. *Delfrågans fullständiga lydelse: "Det belyste sambandet mellan förskolläraryrkets vetenskapliga grund och praktisk yrkeskompetens"

När det gäller huruvida seminariet belyst sambandet mellan yrkets vetenskapliga grund och den praktiska yrkeskompetensen är det 84 procent som anser det helt eller delvis (44 procent instämmer helt). Vidare anser de flesta att de fått relevant återkoppling på seminarierna, (84 procent instämmer, och nästan hälften instämmer helt). Däremot tycks studenterna inte uppleva att de frågor som ställs under det examinerande seminariet är krävande. Var tredje student instämmer inte i påståendet "jag fick krävande frågor".

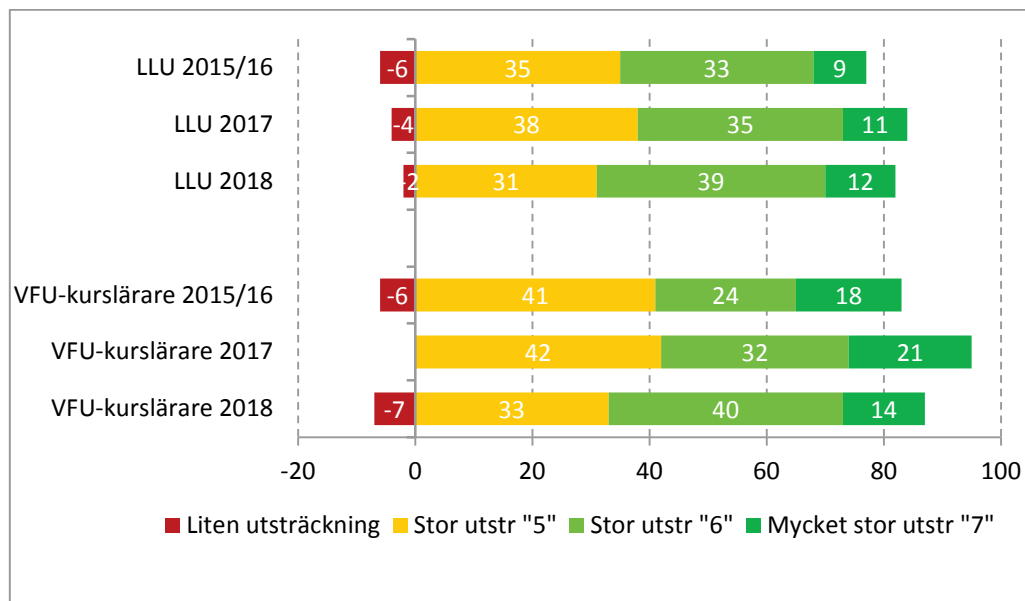
Integration av vetenskaplig grund och praktik

Ett viktigt mål med försöksverksamheten är att överbrygga klyftan mellan de teoretiska (högskoleförlagda) och de praktiska (verksamhetsförlagda) delarna av utbildningen. Såväl universitetets VFU-kurslärare som LLU kan och bör inom ramen för sitt handledarskap stödja och främja en sådan utveckling.

Som redovisats i de två föregående avsnitten har såväl praxisseminariet och det examinerande seminariet i åtminstone viss utsträckning enligt studenterna ”belyst sambandet mellan forskolläraryrkets vetenskapliga grund och praktisk yrkeskompetens”. Flera andra frågor i enkäterna till försöksverksamhetens olika grupper berör också detta tema, och här följer en redogörelse för svaren på dessa frågor.

Både LLU och VFU-kurslärarna anser att de uppmuntrat studenterna att reflektera kring kursinnehållet i termer av vetenskap och beprövad erfarenhet, åtminstone i viss utsträckning. Som framgår av figur 27 nedan anser 82 procent av LLU att de försökt få studenterna att reflektera vetenskapligt över kursinnehållet. 12 procent har gjort det i mycket stor utsträckning, vilket är ungefär lika stor andel som i förra omgången. Motsvarande siffror för VFU-kurslärarna är att 86 procent (13/15) försökt få studenterna att reflektera vetenskapligt över kursinnehållet, och 14 procent (2/15) har gjort det i mycket stor utsträckning.

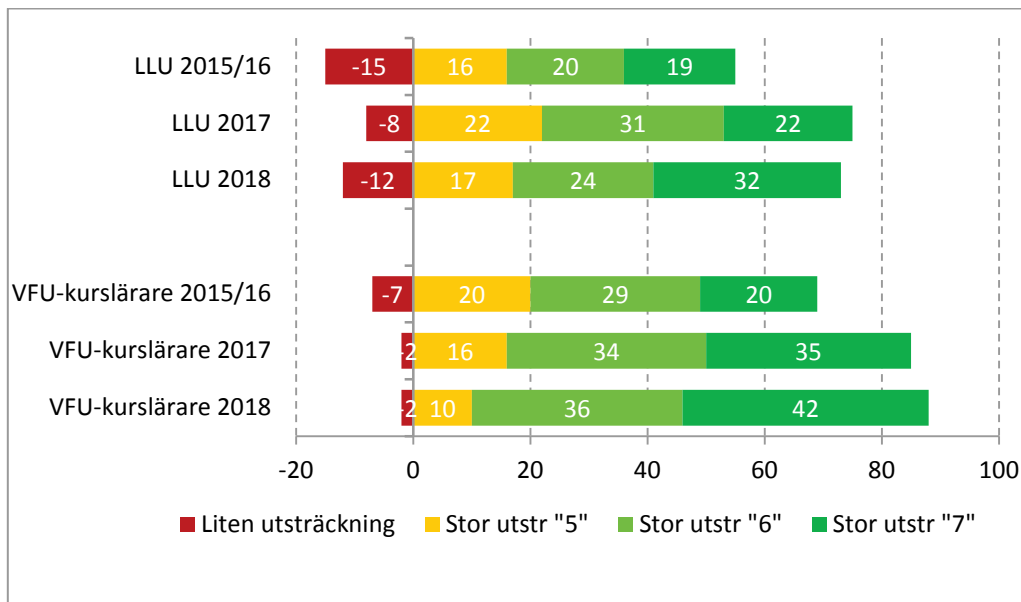
FIGUR 27: LLU OCH VFU-KURSLÄRARE OM I VILKEN UTSTRÄCKNING DE STIMULERAT STUDENTER ATT REFLEKTERA KRING KURSINNEHÅLLET I TERMER AV VETENSKAP OCH BEPRÖVAD ERFARENHET, 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: I vilken utsträckning har du under kursen stimulerat din VFU-student att reflektera kring kursinnehållet i termer av vetenskap och beprövad erfarenhet? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, I mycket liten utsträckning/inte alls" över "4, varken stor eller liten utsträckning" till "7, I mycket stor utsträckning". Liten utsträckning är en sammanslagning av svarsalternativen "I mycket liten utsträckning/inte alls", "2" och "3". Alternativet "varken stor eller liten utsträckning" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svar LLU: 2015=158; 2017=142; 2018=122. Antal svar VFU-kurslärare: 2015=17; 2017=19; 2018=15.

Enkätundersökningen har också kartlagt studenternas bild av i vilken utsträckning LLU och kurslärare stimulerar dem att reflektera vetenskapligt över kursinnehållet.

FIGUR 28: STUDENTERS BEDÖMNING AV I VILKEN UTSTRÄCKNING LLU:S OCH VFU-KURSLÄRARE STIMULERAT DEM ATT REFLEKTERA KRING KURSINNEHÅLLET I TERMER AV VETENSKAP OCH BEPRÖVAD ERFARENHET, 2015/16,2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: I vilken utsträckning har din LLU respektive VFU-kurslärare stimulerat dig att reflektera kring kursinnehållet i termer av vetenskap och beprövad erfarenhet? Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, I mycket liten utsträckning/inte alls" över "4, varken stor eller liten utsträckning" till "7, I mycket stor utsträckning". *Liten utsträckning* är en sammanslagning av svarsalternativen "I mycket liten utsträckning/inte alls", "2" och "3". Alternativet "varken stor eller liten utsträckning" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svardelfrågan om LLU: 2015=191; 2017=152; 2018=136. Antal svar delfrågan om VFU-kurslärare: 2015=191; 2017=150; 2018=135.

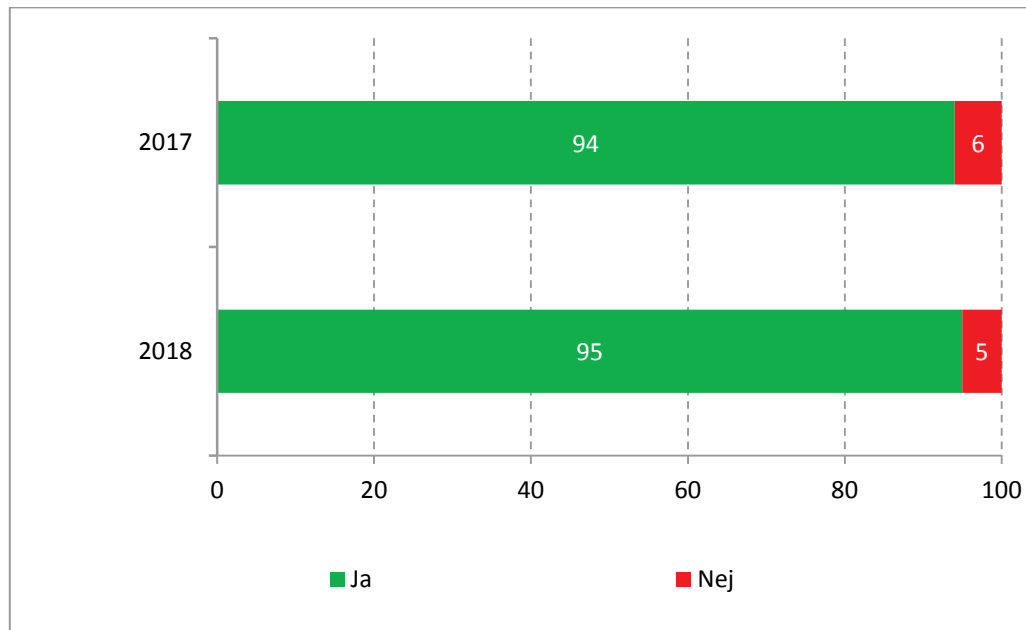
I figur 28 ovan redovisas att 73 procent av studenterna anser att den lokala lärarutbildaren har försökt få studenten att reflektera vetenskapligt över kursinnehållet. Detta är klart mer än i den första utvärderingsomgången då varannan tyckte det. Notera också att var tredje student anser att det skett i mycket stor utsträckning, vilket är en större andel än 2017 och 2015/16). 88 procent anser att VFU-kursläraren försökt få dem att reflektera i vetenskapliga termer, vilket också är en liten ökning jämfört med 2015/16 (här anser 42 procent av studenterna att det skett i mycket stor utsträckning, vilket är en större andel än sist).

Undersökningen visar alltså att studenterna på sina tredje och fjärde VFU-kurser identifierar mer av integration mellan teori och praktik än i sin första VFU-kurs. I vilken utsträckning denna ökning kan tillskrivas de särskilda insatser som gjorts inom försöksverksamheten och hur mycket som handlar om vanlig progression i utbildningen som skulle ha funnits även utan försöksverksamheten är svårt att avgöra med säkerhet.

Försöksverksamhetens avtryck i förskolorna

Vid sidan av att stärka förskolläraryrket tycks försöksverksamheten också ha positiva effekter för de inblandade förskolorna, åtminstone enligt mer än nio av tio förskolechefer (se figur 28 nedan).

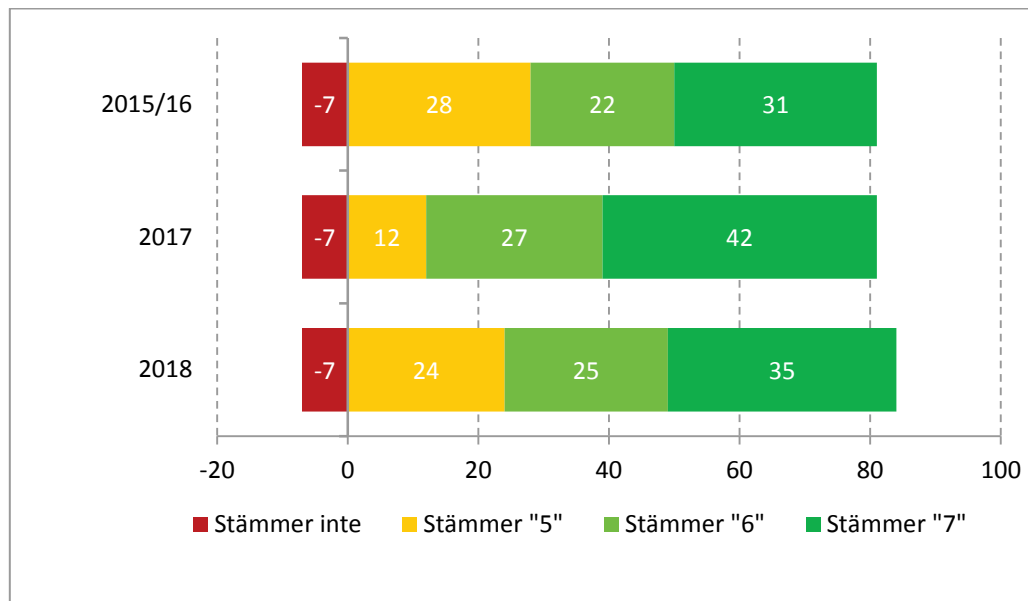
FIGUR 29: FÖRSKOLECHEFERNA OM HURUVIDA MEDVERKAN I ÖFSO HAFT NÅGRA POSITIVA EFFEKTER PÅ VERKSAMHETEN I FÖRSKOLAN 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder Har din förskolas medverkan i ÖFSO haft några positiva effekter på verksamheten i förskolan? Antal svar 2017=80; 2018=112. Frågan ej ställd 2015/16.

Vilken typ av positiva effekter handlar det då om? De absolut vanligaste exemplen som nämns är att förskolan naturligt och kontinuerligt via VFU-studenterna får hjälp med omvärldsbevakning genom att de kommer in i verksamheten med den mest aktuella forskningen och ny kunskap. Detta kan vara till stor hjälp i det systematiska kvalitetsarbetet. På en direkt fråga anser också de flesta förskolechefer att medverkan i verksamhetsförlagd utbildning är en viktig del av utvecklingsarbetet ute på förskolorna (figur 30).

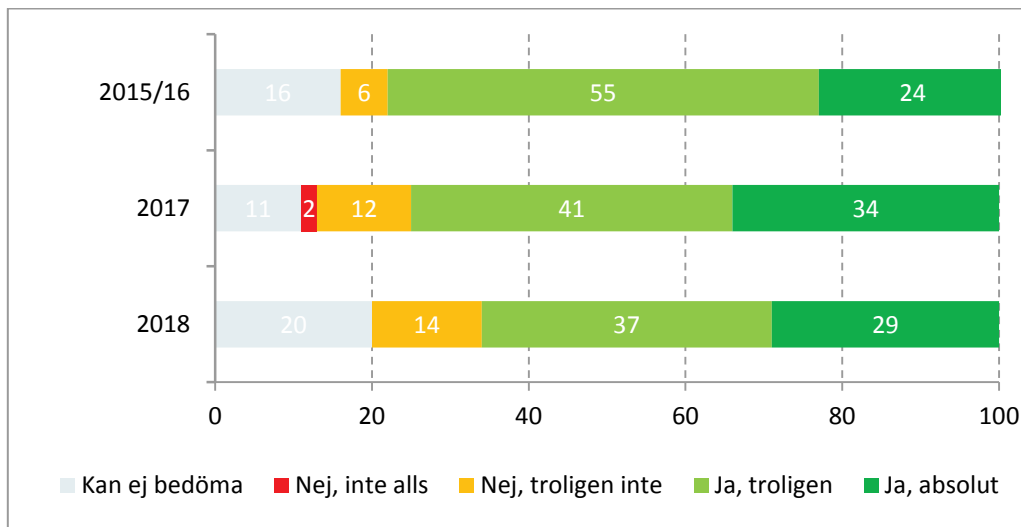
FIGUR 30:FÖRSKOLECHEFERNA OM HURUVIDA MEDVERKAN I VFU ÄR EN VIKTIG DEL AV UTVECKLINGS-
ARBETET I FÖRSKOLAN 2015/16, 2017, 2018 (PROCENT)

Kommentar: Frågan lyder: Hur väl stämmer följande påståenden? Medverkan i verksamhetsförlagd utbildning är en viktig del av utvecklingsarbetet på de enheter som jag ansvarar för. Svarsskalan är sjugradig och sträcker sig från "1, Stämmer inte alls" till "7, Stämmer helt". *Stämmer inte* är en sammanslagning av svarsalternativen "Stämmer inte alls", "2" och "3". Alternativet "4" redovisas ej, men ingår i procentbasen. Antal svar: 2015=113; 2017=84; 2018=113.

Ett annat exempel på positiva effekter från försöksverksamheten är möjligheterna att rekrytera nya medarbetare. Just den aspekten har förskolecheferna också fått ta ställning till i två separata frågor. Den ena handlar om ÖFSO underlättar för förskolorna att rekrytera VFU-studenter efter genomförd utbildning. Här menar ungefär två av tre förskolechefer att så "troligen" eller "absolut" är fallet (knappt en av tre menar att det "absolut" är så).

FIGUR 31: FÖRSKOLECHEFER BEDÖMER OM ÖFSO UNDERLÄTTAR FÖR FÖRSKOLOR ATT REKRYTERA VFU-STUDENTER EFTER GENOMFÖRD UTBILDNING 2015/16, 2017, 2018.

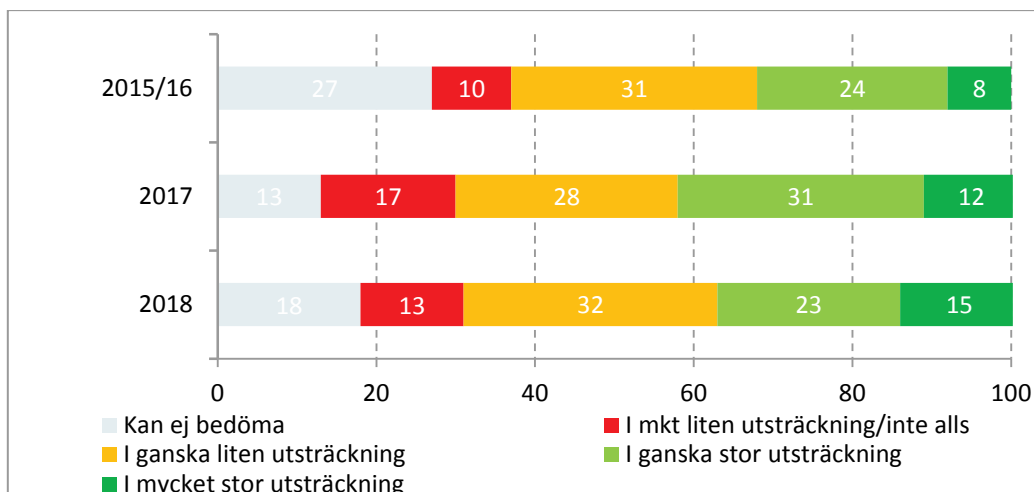

Kommentar: Frågan lyder: Enligt din bedömning, kommer ÖFSO att underlätta för din förskola/dina förskolor att rekrytera era VFU-studenter efter genomförd utbildning? Antal svar: 2015=115; 2017=85; 2018=112.

I kommentarerna till denna fråga nämns att rekryteringsmöjligheterna givetvis också påverkas av den stora bristen på förskollärare, men att den kontakt som knyts mellan student och förskola inom försöksverksamheten har en potential att utgöra en grund för framtida anställning.

Förskolecheferna har också fått besvara en fråga om LLU-uppdragen inom försöksverksamheten har en egen dragningskraft och stärkt möjligheterna att rekrytera redan examinerade förskollärare. De flesta anser inte att så är fallet (figur 32).

FIGUR 32: FÖRSKOLECHEFER BEDÖMER OM LLU UPPDRAG INOM ÖFSO UNDERLÄTTAR FÖR FÖRSKOLOR ATT REKRYTERA FÖRSKOLLÄRARE 2015/16, 2017, 2018.

Kommentar: Frågan lyder: Har förekomsten av LLU-uppdrag inom ÖFSO stärkt dina möjligheter att rekrytera förskollärare? Antal svar: 2015=115; 2017=85; 2018=112.

Avslutande diskussion: iakttagelser och utmaningar

Nu har det blivit dags att summera resultaten från de tre uppföljningsomgångar som gjorts hittills. Dessförinnan är det dock på sin plats med en liten men ack så viktig påminnelse: denna uppföljning mäter inte försöksverksamhetens ”effekter” på utbildningskvaliteten, eller de examinerade studenternas kompetensnivå. Det har inte funnits metodologiska förutsättningar att göra någon sådan studie, utan uppföljningen har istället inriktats på att fånga upp vad de inblandade aktörerna *tycker* om försöksverksamheten och hur de *upplever* att den påverkar utbildningskvaliteten i olika aspekter.

Ur det perspektivet är det emellertid mycket som talar för att försöksverksamheten på det hela taget håller god kvalitet och att den verksamhetsförlagda utbildningen inom förskolläraryrket förbättrats väsentligt under försöksverksamhetens gång. Även om situationen ser olika ut i de olika övningsförskoleområdena, visar ändå enkäterna att de flesta inblandade – studenter, LLU, VFU-kurslärare, koordinators och förskolechefer – är nöjda med försöksverksamheten och VFU-kursernas innehåll. LLU, VFU-kurslärare och koordinators anser att de har bättre förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag jämfört med inom annan VFU-verksamhet. De upplever sig mer förtrogna med utbildningens mål och sin egen roll i verksamheten, inte minst de som gått handledarutbildningen. Det är också tydligt att arbetet med bedömningar stärkts, och att det utvecklingsarbete som gjorts med bedömningsunderlagen väsentligt underlättat både bedömningarna i sig och dialogen mellan LLU och VFU-kurslärare.

Till sist kan man lyfta fram att samarbetet mellan grupperna är mycket tätare och mycket bättre inom försöksverksamheten, vilket i sig är en viktig kvalitetsfaktor. En grundbult – och en framgångsfaktor – i detta samarbete är de nätverk av LLU, VFU-kurslärare och VFU-koordinators som skapats i varje övningsförskoleområde. Nätverkssamarbetet måste betraktas som mycket välfungerande. Enligt enkäterna är de viktiga forum för information och diskussion av centrala delar av utbildningen, som till exempel utbildningens mål och bedömningsfrågor. Strukturen med nätverk som träffas regelbundet – och att nya som mer erfarna LLU kan delta i dessa träffar – kan också motverka att verksamheten blir beroende av enskilda personers engagemang. Det är således av stor vikt att nätverken ges möjlighet att fortsätta utvecklas, och att alla berörda parter även i fortsättningen ges reella möjligheter att medverka vid dessa sammankomster.

Utmaningar för framtiden

I detta avslutande avsnitt diskuteras några resultat och iakttagelser som bedömts vara av särskilt intresse att utreda vidare.

Förskolechefernas delaktighet

Förskolecheferna utser LLU och ska verka för att de får rätt förutsättningar att tillsammans med arbetslagen ta emot och handleda studenter. En viktig tanke i uppbyggnaden av försöksverksamheten har varit att engagerade och aktiva förskolechefer stärker kvaliteten i utbildningen.

Uppföljningarna har inte påvisat några akuta problem när det gäller förskolechefernas medverkan eller samverkan med andra grupper, men det finns ändå indikationer på att cheferna inte tagit så stor plats i verksamheten som styrgruppen önskat. Dels är det många chefer som inte kan prioritera försöksverksamheten över andra angelägena arbetsuppgifter.

Dels anser vissa chefer att de inte ska, eller inte behöver, involvera sig i försöksverksamheten eftersom de har fullt förtroende för att LLU ihop med VFU-kursläraren och koordinatören håller hög kvalitet i utbildningen.

Om styrgruppen anser att förskolechefernas delaktighet behöver öka, är en första åtgärd att skapa en större förståelse för hur förskolecheferna tänker kring sin roll. Genom enkäterna finns nu ett antal ledtrådar, men det kan finnas skäl att ytterligare undersöka chefernas syn på sin egen roll.

Hur ska LLU:s delaktighet öka?

Även om de lokala lärarutbildarna fått en stärkt roll i utbildningen visar uppföljningarna att det finns ganska stort utrymme att ytterligare öka delaktigheten. Var fjärde LLU är mindre delaktiga än hen önskar, och bara hälften av LLU anser att gruppens erfarenheter tas tillvara i arbetet med att utveckla VFU-kurserna. Enkäterna ger dock ingen detaljerad eller djupare bild av orsakerna till detta, eller på vilket sätt eller under vilka former som LLU och andra grupper skulle vilja öka sin delaktighet.

Handledningstid

Enkäterna visar att de flesta är förhållandevis nöjda med de förutsättningar de har att hålla en god kvalitet i sitt uppdrag. LLU och VFU-kurslärare är dessutom överens om att förutsättningarna är bättre inom försöksverksamheten än inom annan VFU-verksamhet. Men det framkommer också att det fortsatt finns ett behov av att stärka LLU:s förutsättningar att medverka i utbildningen. I första hand handlar det om att LLU i realiteten måste ges den tid som behövs för att fullgöra sitt handledaruppdrag. Andelen LLU som anser sig ha goda förutsättningar att ge handledning har inte ökat sedan den förra mätningen. Redan i den första utvärderingen framkom att många ansåg att tiden inte riktigt räckte till, och att handledningen av VFU-studenter inte sällan går ut över den ordinarie förskoleverksamheten eller kollegornas arbetssituation. I stor utsträckning gäller detta fortfarande.

Kan kraven höjas?

De flesta studenter, LLU och VFU-kurslärare är på det hela taget nöjda med examinationssinlagen i VFU-kurserna. Andelen underkända studenter har ökat sedan försöksverksamheten startade, vilket tyder på att kraven i utbildningen höjts. Samtidigt visar enkäterna att förhållandevis många studenter inte anser att de fått krävande frågor på praxisseminariet och det avslutande examinerande seminariet. Men enkätsvaren ger inga ledtrådar kring på vilket sätt seminarierna kan göras mer krävande eller vilka utmaningar det är som studenterna saknar.

Vad händer när projektet upphör?

På strategisk nivå kommer det att skapas samverkansgrupper mellan programansvarig institution och programråd i Göteborgs stad respektive kranskommunerna. Dessa kommer att ersätta styrgruppen för ÖFSO och processledarnas arbete ute i respektive område. Programansvarig institution kommer att fortsätta att anordna en träff på Pedagoggen varje termin mellan VFU-handläggaren, kursledarna och koordinatörerna.

Samverkan mellan kurslärare, koordinatörer och LLU kommer fortsatt att bedrivas genom nätverksmöten, muntliga examinationer samt bedömnings- och utvärderingsträffar i alla kurser. Nätverksmöten och muntliga presentationer kommer även i fortsättningen att förläggas ute i områdena. LLU och koordinatörerna kommer också att delta i kursstarterna.